

KRISTIANSTAD
KOMMUNE

Planprogram

Revisjon av Kommuneplanen for Kristiansand 2010 - 2020

Vedtatt av bystyret 3. desember 2008

Innhold

1	Bakgrunn	3
1.1	Behov for revisjon av kommuneplanen	3
1.2	Krav om planprogram og konsekvens-utredning	3
1.4	Gjeldende kommuneplan for Kristiansand 2005–2016	4
1.5	Forholdet til ny plan- og bygningslov	4
1.6	Parallelle planprosesser	4
2	Forutsetninger for planarbeidet	6
2.1	Nasjonale føringer	6
2.1.1	Samfunnsutvikling	6
2.1.2	Føringer for arealpolitikken	7
2.2	Regionale føringer	7
2.3	Kommunale vedtak og føringer i Knutepunkt Sørlandet	7
3	Dimensjonerende rammer	9
3.1	Befolkningsutvikling	9
3.2	Økonomiske rammebetingelser	9
3.3	Næringsliv og arbeidsmarked – arbeidskraftbehov	9
3.4	Klimautfordringer	9
4	Mål for planarbeidet	10
4.1	Langsiktig mål – effektmål	10
4.2	Resultatmål	10
4.3	Prosessmål	10
5	Sentrale tema og problemstillinger – utredningsbehov	11
5.1	Kommuneplanen som styringsverktøy	11
5.2	Satsingsområdene	12
5.2.1	Landsdelsenter og regional utvikling	12
5.2.2	Vekst og verdiskaping	13
5.2.3	Levekår og livskvalitet	14
5.2.4	Bærekraftig utvikling	15
5.3	En kommune i utvikling – om kommunens organisasjon og disponering av egne ressurser	16
5.4	Kommuneplanens arealdel	18
5.4.1	Overordnet utbyggingsmønster og senterstruktur	18
5.4.2	Samferdsel	20
5.4.3	Næringsarealer	22
5.4.4	Bolig	23
5.4.5	Kommunal infrastruktur og tekniske anlegg	24
5.4.6	Blå-grønn struktur – kystsonen og sjøområdene, grønnstruktur og vassdrag	25
5.5	Risiko og sårbarhet	27
5.6	Kommuneplanens arealdel som entydig styringsdokument	29
6	Konsekvensvurderinger av utbyggingsforslag	30
7	Planprosessen	31
7.1	Organisering	31
7.2	Hovedfaser i planprosessen	31
7.3	Informasjon, medvirkning og politisk involvering	31
8	Vedlegg	33
8.1	Eksisterende registreringer og utredninger som inngår i plangrunnlaget	33
8.2	Kommuneplan for Kristiansand 2005–2016	34
8.3	Kommunale vedtak og Knutepunkt Sørlandet	34
8.4	Befolkningsutvikling 2007–2021	35
8.5	Klimagassutslipp Kristiansand 1991 -2006	36
8.6	Forbruk av gulvareal per år fordelt på ulike næringer	37
8.7	Trafikkutvikling	38
8.8	Vedtak i bystyret 3.12.2008.	39

1 Bakgrunn

1.1 Behov for revisjon av kommuneplanen

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Planen består av en samfunnsdel og en arealdel med tilhørende bestemmelser som er juridisk bindende for arealbruken. Planperioden er 12 år, men perspektivet og konsekvensene er lenger. Minst én gang i hver valgperiode vurderer bystyret kommuneplanen samlet. Det er opp til bystyret å ta stilling til behovet for revisjon, og hvordan arbeidet skal legges opp.

Bystyret behandlet 13. februar 2008 sak om oppstart av ny revisjon av Kommuneplan for Kristiansand 2010–2020 "Rammer og omfang av revisjonsarbeidet". Bystyret så behov for å justere deler av samfunnsdelen, og foreta en mer omfattende revisjon av kommuneplanens arealdelen.

1.2 Krav om planprogram og konsekvensutredning

Revisjon av kommuneplanens arealdel er omfattet av forskrift om konsekvensutredning. Planforslag med konsekvensutredning skal utarbeides på bakgrunn av et fastsatt planprogram. Planprogrammet skal fastsette rammer og premisser og klargjøre formålet med planarbeidet. Det skal beskrives hvilke utbyggingsstrategier og alternativer som vil bli vurdert, og antatte problemstillinger som vil bli belyst, herunder utredninger som skal utarbeides. Opplegg for informasjon og medvirkning skal beskrives.

Forslag til planprogram er basert på bystyrets vedtak om oppstart av revisjonsarbeidet. Dokumentet er et høringsforslag for revisjon av kommuneplan for Kristiansand 2010–2020. Planprogrammet slik det endelig vedtas, vil utgjøre bystyrets bestilling til kommuneplanrevisjonens innhold og prosess.

Kravet om konsekvensutredninger knyttet til kommuneplanens arealdel. Utredningskravet gjelder bare de delene av planen som fastsetter rammer for framtidig utbygging, og som innebærer endringer i forhold til gjeldende plan. I praksis vil dette omfatte:

- Omdisponering av tidligere LNF-områder (landbruks-, natur- og friluftsområder) til utbyggingsformål. Gjelder også utbyggingsformål som akvakulturanlegg, småbåthavner og anna.
- Endring av utbyggingsformål, herunder endring fra næring til bolig, nye veier og baner med videre. Detaljering av utbyggingsområder i gjeldende kommuneplan fra felleskategorier til bolig/næring med videre, er ikke omfattet av utredningsplikten, men det kan likevel være hensiktsmessig å redegjøre for hensikten med og konsekvenser av en eventuell inndeling.
- Båndlegging etter plan- og bygningsloven § 20-4 med tanke på å sikre arealer for senere avklaring.
- Endring i utfyllende bestemmelser som medfører endring av rammer for eksempel utnyttelsesgrad og funksjonskrav, med videre.

Vi tror på muligheter

Kommuneplan 2005 - 2016

Vedtatt av bystyret 21. september 2005

Forsiden til gjeldende kommuneplan

Forslag til endra arealbruk til utbyggingsformål skal konsekvensutredes i forhold til innvirkning på natur, miljø og samfunn. Konkret vil arealdelen bli vurdert opp mot:

- fastsatte/justerte mål i samfunnsdelen, herunder retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging,
- mål om å verne viktige arealressurser,
- vurderinger av risiko og sårbarhet
- forhold til kommunal økonomi og tjenesteyting.

Konsekvensvurderingene baserer seg på foreliggende kunnskap og oppdatering av denne. Innhenting av ny kunnskap skal begrenses til spørsmål som er relevant i forhold til behandling av planen. På mange fagområder har Kristiansand kommune eksisterende kunnskap som vil bli benyttet ved vurdering av konsekvenser, se vedlegg 8.1. Behov for nye kartlegginger med videre er beskrevet under det enkelte tema i planprogrammet.

1.3 Avgrensning

Tematisk avgrensning

Med bakgrunn i bystyrets vedtak legges følgende premisser til grunn for avgrensning av oppgaven og videre detaljering av planprogrammet:

- Kommuneplanen revideres med hovedfokus på

arealdelen. Viktigste arealtemaer vil være :

- klimavennlig areal- og transportforvaltning
- kystsonen med arealbruk i sjø
- Hovedstruktur i gjeldende kommuneplan beholdes, men bearbeides videre for å styrke dokumentets funksjon som et tydelig styringsdokument. Det gis større plass til kapitlet En kommune i utvikling.
- Vedtatte visjon og satsingsområder beholdes, men justeres.
- Kommuneplanarbeidet samkjøres med planarbeid for Regionplan Agder og Arealplan for Kristiansandsregionen. Revisjon av Kvadraturplanen og havneplanen koordineres med kommuneplanprosessen.

Geografisk avgrensning

Kommuneplanens arealdel omfatter land og sjøområdene i Kristiansand kommune.

1.4 Gjeldende kommuneplan for Kristiansand 2005–2016

Kommuneplan for Kristiansand 2005–2016 ble sist revidert og vedtatt 21. september 2005, arealdelen med rettsvirkning fra 21. juni 2006. Arbeidet med å forbedre kommuneplanen som et retningsgivende styringsverktøy ble vektlagt. Revisjon av samfunnsdelen ble prioritert med fokus på å utforme overordnede visjoner og tverrsektorielle satsingsområder.

Arealdelen ble justert i samsvar med vedtatte planer og nye mål for samfunnsutviklingen. Kartet inneholder seks hvite arealer som ikke er omfatta av planen, og hvor bystyret har forutsatt at arealbruken avklares i reguleringsplan. Dette er Møvik/Kroodden, nedre Jegersberg, arealer ved fylkesmuseet, Kongsgård, arealer ved Kjevik og et mindre areal i Vågsbygd. Nedre Jegersberg og arealene ved Kjevik er tatt opp til regulering.

Gjeldende kommuneplan går foran Flekkerøyplanen og kystsoneplanen når det gjelder bestemmelser om strandsonen og områder som i kommuneplanen er avsatt som LNF-områder med spesielle naturvern- og friluftsinnteresser av særlig høy verdi.

Et kort sammendrag av innholdet er vist i vedlegg 8.2. Plandokumentet kan sees på www.kristiansand.kommune.no/kommuneplan, i Byhallen på Torvet eller i servicebutikken i Tollbodgata 22.

1.5 Forholdet til ny plan- og bygningslov

Regjeringen la fram forslag til ny plan og bygningslov 15. februar 2008. Det legges opp til at loven trer i kraft 1. juli 2009. Når kommunen nå legger hovedressursene i planarbeidet på arealdelen, legges arbeidet opp slik at en med enkle grep kan tilpasse kart og bestemmelser til ny planlov.

1.6 Parallelle planprosesser

Kommuneplanrevisjonen vil forholde seg til to pågående parallelle, regionale planprosesser som vil kunne påvirke planprogrammets innhold og innretning:

Regionplan Agder 2010

Sammen med Arendal kommune deltar Kristiansand som likeverdig part i arbeidet med felles fylkes-/regionplan for Vest- og Aust-Agder. Planen skal være strategisk og målrettet, og vil erstatte tidligere fylkesplaner samt strategidokumentet "Felles mål for Sørlandet". Hovedmålet er å skape en helhetlig politikk for Agder basert på samarbeid og partnerskap. Vedtatte satsingsområder er: levekår, kultur, kompetanse, kommunikasjon, regional samhandling og profilering. Planvedtak er forutsatt innen desember 2009.

Arealplan for Kristiansandsregionen

Det utarbeides en overordnet, langsiktig arealplan for Kristiansandsregionen for perioden 2009–2050. Planen er et samarbeid mellom kommunene i Knutepunkt Sørlandet

(Søgne, Songdalen, Kristiansand, Vennesla, Iveland, Birkenes og Lillesand), Fylkesmannen i Vest-Agder og fylkeskommunene i begge Agder-fylkene. Gjennom en felles, forpliktende arealpolitikk skal det legges til rette for bærekraftig utvikling og balansert vekst i hele Knutepunkt Sørlandet-regionen. Temaene er boligbygging, næringsarealer, tilrettelegging av grønnstruktur, langsiktig markagrense, jordbruksarealer og senterstruktur. I tillegg lages temakart for strandsonen. Kommunene vil få et forslag med alternative utbyggingsstrategier til behandling høsten 2008. Planvedtak er forutsatt innen september 2009.

Konsekvenser for kommuneplanen

De regionale planene vil være vedtatt i forkant av kommuneplanen. Dette tilsier at satsingsområder, mål og strategier som blir vedtatt i Regionplan Agder kan innarbeides i forslag til kommuneplan, der dette er naturlig. De langsiktige, overordnede arealstrategier som blir vedtatt i Arealplan for Kristiansandsregionen i et 50-års perspektiv, vil bli konkretisert i kommuneplanens arealdel i et 12-års perspektiv.

Utredningsbehovene samordnes slik at overordnede arealutredninger i regi av Arealplan for Kristiansandsregionen legges til grunn for revisjon av kommuneplanen og utredes ikke på nytt. Det vil eventuelt komme tilleggsutredninger for særskilte problemstillinger i Kristiansand. Det samme vil gjelde for utfordringsbildet, og utredninger som skjer i regi av Regionplan Agder.

Kommunedelplan for Kvadraturen og Vestre havn

Det skal settes i gang arbeid med revisjon av Kvadraturplanen fra 1999 og havneplanen fra 1995. Planen utarbeides som en detaljert kommunedelplan, hvor omfanget framgår av kartillustrasjonen nedenfor.

De to planprosessene vil ha en rekke berøringspunkter, både tematisk og geografisk. Kommuneplanen vil gi viktige føringer for nye overordnede grep som skal følges opp i Kvadraturplanen. Det gjelder særlig transport-spørsmål og bysenterets rolle som region- og landsdelsenter. Planprogram for kommuneplanen er derfor vurdert i nær sammenheng med forarbeidene til kommunedelplan for Kvadraturen og Vestre Havn. Framdriften for Kvadraturplanen blir tilpasset

Planavgrensning til ny kvadraturplan / sentrumsplan

kommuneplanrevisjonen.

Kommunedelplan for idrett og friluftsliv

Revisjon av kommunedelplan for idrett og friluftsliv 2007–2010 vil starte opp høsten 2008 med planlagt vedtak desember 2010. Ny veileder for dette planarbeidet anbefaler at arealbehov for idrettsformål, friluftsførmål og nærmiljøanlegg innarbeides i kommuneplanens arealdel. Planarbeidet samordnes og relevante tema innarbeides i kommuneplanen der dette er naturlig.

2 Forutsetninger for planarbeidet

Nasjonale og regionale føringer skal i følge plan- og bygningsloven legges til grunn ved kommunal planlegging.

2.1 Nasjonale føringer

2.1.1 Samfunnsutvikling

Stortingsmelding nr. 31 (2002–2003) Storbymeldingen og Stortingsmelding nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken omhandler samarbeid om regional utvikling. Meldingene avklarer storbyens rolle og ansvar i regionen, og hvordan samhandling og dialog om spesielle storbyutfordringer skal skje.

Forvaltningsreformen, som er under høring, omhandler forslag til oppgavefordeling mellom stat og folkevalgte regionale nivå. Foreløpige føringer presiserer kommunene som generalistkommuner. Kommunene skal ha ansvar for samfunnsutviklingen i egen kommune, mens de folkevalgte regionene skal styrkes som utviklingsaktør, og få en noe sterkere rolle i arealplanleggingen. I høringsutkastet legger departementet til grunn en frivillighetslinje for geografiske endringer. Det ser ikke ut til å bli sammenslåing av fylker til store regioner. Regionplan Agder 2010 vil bli avgjørende for samordning på Agder.

Sørheimutvalgets innstilling til nytt inntektssystem vil bli vedtatt i løpet av planprosessen. Forslag til omlegging av kriterier for beregning av rammetilskuddet vil ha konsekvenser for kommunens økonomiske rammer. Det samme vil gjelde omlegging av momskompensasjonsordningen slik at momskompensasjonen føres i investeringsregnskapet og ikke driftsregnskapet.

Ny kulturlov ble vedtatt i 2007. Den forplikter kommunen blant annet til å gi kulturlivet forutsigbare utviklingsvilkår, og legge tilrette for deltagelse i kulturaktiviteter.

Stortingsmelding nr. 30 (2003–2004) Kultur for læring, er det ideologiske grunnlaget for skolereformen "Kunnskapsløftet". Stortingsmelding nr. 16 (2006–2007) Tidlig innsats for livslang læring, setter fokus på at tiltak skal settes inn så raskt som mulig etter at problemer og utfordringer er oppdaget. Det gjelder i alle opplæringsfaser, fra førskolealder til voksne, og målet er at utdanningssystemet må bidra til sosial utjevning.

Utdanning for bærekraftig utvikling (2006–2010) viser Utdanningsdirektoratets innsats for utdanning for bærekraftig utvikling i grunnopplæringen.

Ny barnehagelov er forventet fra regjeringen. Denne vil blant annet gi alle barn rett til barnehageplass.

Stortingsmelding 25 (2005–2006) Omsorgsplan 2015 beskriver de langsiktige utfordringene for framtidens kommunale omsorgstjenester og angir både strategier og konkrete tiltak til 2015.

Stortingsmelding nr. 22 (2007–2008) om Samfunnssikkerhet foreslår ny lov om generell beredskapsplikt for kommunene som vil pålegge kommunene en tverrsektoriell risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse).

2.1.2 Føringer for arealpolitikken

De nasjonale målene for arealpolitikken ble senest presentert i Stortingsmelding nr. 26 (2006–2007) om regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand. Der fremgår blant annet følgende:

- Arealpolitikken, både nasjonalt og lokalt, skal legge til rette for reduserte utslipp av klimagasser.
- Arealplanleggingen skal bidra til å redusere klimaendringenes trussel mot liv, helse og materielle verdier, samt samfunnsviktige funksjoner og infrastruktur.
- Transportpolitikken i byområdene skal bidra til reduserte klimagassutslipp, bedre bymiljø og helse og økt tilgjengelighet for alle.
- Byer og tettsteder skal utvikles slik at miljø, livskvalitet og helse fremmes gjennom god stedsforming og boligkvalitet, tilgjengelige utearealer med høy kvalitet og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.
- Miljøkvaliteter i landskapet skal bevares og styrkes gjennom økt kunnskap om verdier og bevisst planlegging og arealpolitikk.
- Årlig omdisponering av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010.
- Fritidsbebyggelse skal lokaliseres og utformes med vekt på landskap, miljøverdier, ressursbruk og estetikk.
- Strandsonen skal bevares som et natur- og friluftsområde tilgjengelig for alle.
- Vassdrageneskalforvaltesgjennomhelhetligarealpolitikk som sikrer vassdragslandskap, vassdragsbelter og vannressurser.

Nasjonale føringer for planarbeidet framgår også av:

- Stortingsmelding om regional planlegging og arealpolitikk (nr. 29, 1996–1997)
- Odelstingsproposisjon om plandelen i plan- og bygningsloven (nr. 32, 2007–2008)
- Stortingsmelding om bedre miljø i byer og tettsteder (nr. 23, 2001–2002)
- Stortingsmelding om norsk klimapolitikk (nr. 34, 2006–2007)

- Stortingsmelding om norsk landbruk og matproduksjon (nr. 19, 1999–2000)

Rikspolitiske retningslinjer

Rikspolitiske retningslinjer (RPR) skal legges til grunn ved planleggingen etter plan- og bygningsloven. Følgende gjelder for kommunene i Vest-Agder:

- RPR for å ivareta barn og unges interesse i planleggingen.
- RPR for samordnet areal- og transportplanlegging.
- RPR for verna vassdrag.
- RPR for universell utforming (ikke endelig vedtatt).
- RPR for kjøpesenteretablering (ikke endelig vedtatt).

2.2 Regionale føringer

Fylkesplaner og fylkesovergripende politikk

Følgende fylkes(del)planer for Vest-Agder er relevante for Kristiansand:

- Fylkesplanen 2002
- Fylkesdelplan for idrett og friluftsliv 2003–2006
- Fylkesdelplan for senterstruktur og lokalisering av handel og tjenester i Vest-Agder
- Fylkesdelplan for samferdsel og transport

Fylkesplan for Aust-Agder omhandler temaer med betydning for Kristiansand, for eksempel Kristiansand som kommunikasjonsknutepunkt og vertskommune for landsdekkende kulturinstitusjoner og kulturtilbud. Agderrådets strategidokument "Felles mål for Sørlandet" vil også ha betydning for arbeidet.

2.3 Kommunale vedtak og føringer i Knutepunkt Sørlandet

Det er sterk politisk vilje til å koordinere en felles politikk for utvikling av samarbeidskommunene som inngår i Knutepunkt Sørlandet. Kommunen har i løpet av planperioden etter september 2005 gjort flere vedtak som kan gi føringer for revisjonsarbeidet. De viktigste er gjengitt i vedlegg 8.3.

3 Dimensjonerende rammer

3.1 Befolkningsutvikling

Med grunnlag i prognoser for befolkningsutviklingen legges det til grunn for planarbeidet en befolkningsvekst på 1,4% i 2009, 1,3% i årene 2010, 2011, 2012, og deretter 1 – 1,1% ut prognoseperioden. Det er da regnet med en netto innflytting på 700 pr. år i årene 2009, 2010 og 2011, 600 i år 2012 og deretter 500 pr. år. Se vedlegg 8.4

Følgende demografiske utviklingstrekk vil ha betydning for innretningen av revisjonsarbeidet:

- Gruppen yngre eldre (67–79 år) ventes å være på dagens nivå frem til 2009, for deretter å øke markert hvert år.
- "Den store eldrebølgen" får vi når dagens 67–79-åringer kommer i omsorgstrengende alder, omkring 2020. Antall 90-åringer øker markant i perioden.
- Gruppen 18–66 år forventes å øke jevnt hele perioden. Ut fra netto-innflyttingens aldersprofil forventes det noe større økning i antall barn og i voksegruppen.
- Antall barn i barneskolealder ventes å gå noe ned de neste fire årene, for deretter å stabilisere seg. Fra 2018 stiger barnetallet igjen til over dagens nivå.
- En økende del av netto innflytting skjer ved innvandring.
- Hver tiende innbygger i Kristiansand har innvandrerbakgrunn, størsteparten av disse (8,5 %) har ikke-vestlig bakgrunn. Av innbyggerne i Kristiansand har 4,7 % flyktningebakgrunn.

3.2 Økonomiske rammebetingelser

Kommuneplanens mål er at ressursene skal disponeres slik at morgendagens innbyggere får minst like stor handlefrihet, og minst like gode velferdstilbud som i dag. Målsettingen er satt til netto resultatgrad (netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene) på minimum 2 %. Kristiansand kommunes økonomiske situasjon har vært anstrengt i mange år. Resultatet for 2007 var også svakt, med netto resultatgrad på 0,6 % – langt under minimumsmålsettingen i kommuneplanen.

Sammenlignet med de andre største byene i Norge har Kristiansand kommune lavere frie inntekter enn gjennomsnittet, men likevel høyere netto driftsutgifter pr. innbygger. I tillegg har Kristiansand et høyere investeringsnivå som igjen gir større avdragsbelastning. Ifølge levekårsindeksen til Statistisk sentralbyrå har kommunen større levekårsproblemer enn de øvrige storkommunene. Dette innebærer samlet sett at kommunens økonomiske handlefrihet er vesentlig svakere enn hos sammenlignbare kommuner.

Veksten i de frie inntektene forventes ikke å kunne dekke kostnadsveksten og utfordringer knyttet til demografutviklingen. I tillegg bidrar økt rentenivå og økte pensjonsutgifter til at kommunens økonomi er for svak til å imøtekomme forventninger om økt tjenestenivå og kvalitet. Kommunens hovedutfordring er å få balanse mellom løpende inntekter og utgifter.

Sentrale myndigheter forventer at kommunesektoren bidrar til kontinuerlig effektivisering av tjenestene for å dempe gapet mellom utgiftsbehov og disponible inntekter.

3.3 Næringsliv og arbeidsmarked – arbeidskraftbehov

Kristiansand har felles arbeidsmarked med de omkringliggende kommunene. Mellom 40 og 50 % av arbeidstakerne i nabokommunene Songdalen, Søgne og Vennesla har Kristiansand som arbeidsssted. Økte pendlingsmuligheter gjør arbeidsmarkedet mer robust for konjunktursvingninger i enkeltbransjer.

Kristiansand har et variert næringsliv, uten å være dominert av spesielle bransjer. Dette begrenser mulighetene for å skape næringsklynger, men gjør samtidig arbeidsmarkedet mer robust i forhold til konjunktursvingninger.

Industrien har det siste året hatt en økning i antall arbeidsplasser. Kristiansand har fortsatt store arbeidsplasser i tradisjonelle prosessbedrifter som Elkem og Xtrata. De siste årene er det gjort store investeringer i bedriftene, og i utvikling av nye produkter. Nedbemanning i den tradisjonelle delen av virksomheten er oppveid av nyansettelser ved Elkem Solar. Den oljerelaterte industrien har opplevd et betydelig oppsving. Etterspørselen etter arbeidskraft er stor. For mange bedrifter er økt tilgang på utenlandsk arbeidskraft en avgjørende ressurs.

De siste årene har det blitt satset på næringsvirksomhet knyttet til kultur, opplevelse og turisme, et felt som vil få ytterligere fokus i tiden fremover. I tillegg er det kraftig vekst i privat tjenesteyting og i offentlige tjenester som helse- og sosialtjenester og undervisning. Dette har til sammen skapt større etterspørsel etter arbeidskraft. Knapphet på arbeidskraft har kommet sterkere og raskere enn hva man forutså for kort tid siden.

3.4 Klimautfordringer

Klimautfordringene i Kristiansand er i stor grad knyttet til klimagassutslippene fra biltrafikken. Totalutslipp (eksklusiv prosess-/stasjonær industri) økte med 1,6 % i perioden 1991–2006. Av denne økningen er 53 % fra veitrafikken. Se vedlegg 8.5.

Det er også en utfordring å redusere utslippene fra stasjonær forbrenning (oppvarming/kjøling). Det vil si å redusere energiforbruket og i større grad bruke fornybare energikilder og spillvarme. Utbygging av fjernvarme vil kunne bidra til dette.

Forebygging av konsekvenser som følge av mer ekstremvær må også få større oppmerksomhet. Ekstremværsituasjoner oppstår når for eksempel vinden eller nedbøren er så pass kraftig, forventet vannstand er så høy eller at skredfaren er så stor at liv og verdier kan gå tapt dersom samfunnet ikke er spesielt forberedt på situasjonen.

4 Mål for planarbeidet

4.1 Langsiktig mål – effektmål

- Kommuneplanen er et retningsgivende og tydelig styringsverktøy for kommunens politiske og administrative ledelse.
- Kommuneplanen omhandler kommunens hovedutfordringer i lys av samfunnsutviklingen og den regionale utviklingen.
- Kommuneplanprosessen er den viktigste arenaen for overordnede diskusjoner om utvikling av kommunen.

4.2 Resultatmål

- Plandokumentet er videreutviklet som et entydig styringsdokument med tydelige føringer for oppfølgende planer, tiltak og forvaltningsvedtak.
- Gjeldende visjon og satsingsområder er videreført, med nødvendige justeringer og omprioritering på grunnlag av evaluering av planen, vedtatt ny politikk og nye innspill i planprosessen.
- Det er tydelig hvordan kommunen vil disponere sine ressurser, utvikle sin organisasjon og samhandle med omverdenen for å nå målene for ønsket samfunnsutvikling. Kvaliteten på kommunens tjenestetilbud er fastsatt på overordnet nivå.
- Det er godt samsvar mellom kommuneplanens mål for samfunnsutviklingen, Regionplan for Agder og Arealplan for Kristiansandsregionen.
- Det er godt samsvar mellom kommuneplanens langsiktige mål og kommuneplanens arealpolitikk.

Arealdelen er revidert med hovedfokus på:

- hva som vil bidra til klimavennlig og bærekraftig areal- og transportpolitikk,
- sikring av korridorer for et fremtidsrettet transportbehov,
- sikring av grønne korridorer,
- arealbruk i kystsonen, inklusiv sjøarealene, og arealbruk langs vassdrag,
- langsiktig sikring av bolig- og næringsreserver,
- føringer for sikring av areal for ulike offentlige formål (i kommunens byggeområder),
- arealbruk i et regionalt perspektiv.

4.3 Prosessmål

- Planarbeidet er godt forankret i kommunen, både politisk og administrativt. Politikere er involvert også i tidlig planfase.
- Det har vært aktiv medvirkning fra innbyggerne, næringsliv og organisasjoner; både i drøftings- og høringsfasen.

5 Sentrale tema og problemstillinger – utredningsbehov

5.1 Kommuneplanen som styringsverktøy

Utfordringer – arbeidsoppgaver og problemstillinger i planarbeidet

- Evalueringen av kommuneplanens innhold og struktur viser at retningsmålene oppleves som langsiktige og stabile, men det er behov for forenkling og justeringer.
- Hovedstrukturen i plandokumentet beholdes, men forbedres ved at dokumentet forenkles, samt at innholdet justeres og spisses. Satsingsområdenes retningsmål gjennomgås med sikte på å rette opp overlappinger og motsetninger.
- Nye plan- og strategidokumenter og enkeltvedtak som er synliggjort i vedlegg 8.3, gjennomgås for å vurdere om disse skal innarbeides i revidert kommuneplan.
- Det er ønskelig å få bedre fram sammenhengen mellom mål i samfunnsdelen og utforming av arealdelen. For å bidra til en tydeligere sammenheng, vil retningsmål i samfunnsdelen bli lagt inn som kriterier i konsekvensutredningene av utbyggingsforslag i arealdelen.
- Arbeidet med å utvikle kommuneplanens arealdel som et godt styringsdokument er nærmere omtalt under kapittel 5.6 Kommuneplanens arealdel som entydig styringsdokument.

5.2 Satsingsområdene

5.2.1 Landsdelsenter og regional utvikling

Utfordringer

Samarbeidet mellom aktørene i regionen oppleves å være i positiv utvikling. Regionplan Agder 2010 vil avklare nye samarbeidsområder. Prosessen knyttet til vedtak om forvaltningsreformen har vist at det er nødvendig å utvikle arbeidsdelingen og samspillet mellom storbyen, andre byer, kommuner og interkommunale samarbeid om utviklingen i regionen og distriktene.

Høgskolen i Agder er blitt til Universitetet i Agder (UiA). Vertskommunen Kristiansand har sammen med landsdelen en utfordring i å legge til rette for at UiA kan utvikles til et attraktivt universitet i nasjonal og internasjonal sammenheng. Kristiansand har fått, og vil i fremtiden få flere, landsdelsinstitusjoner og viktige regionale kulturinstitusjoner. Kommunen må tenke langsiktig i sin arealplanlegging for å sikre arealberedskap til disse funksjonene. Videre er det en utfordring å bidra til at institusjonene blir viktige aktører i regional utvikling, identitetsbygging og profilering innenlands og internasjonalt.

Kommunens internasjonale arbeid har utviklet seg i perioden. Ny strategiplan er vedtatt og skal implementeres. Kommunen arbeider aktivt med å etablere deltakelse i ulike EU-prosjekter.

Den sterke politiske viljen til å koordinere en felles politikk for utvikling av samarbeidskommunene i Knutepunkt Sørlandet, vil i tiden fremover klart påvirke kommunens rolle og strategi i det regionale utviklingsarbeidet. Det er behov for å tydeliggjøre mål og ambisjonsnivå for samarbeidet, samt hvilke oppgaver det skal samarbeides om.

Arbeidsoppgaver – avgrensning av tema og problemstillinger i planarbeidet

- Satsingsområdene i kommuneplanen må samstemmes med regionplanen der dette er naturlig.
- Det må tydeliggjøres hvordan kommunen skal utvikle seg videre som aktiv utviklingsaktør på nasjonal og regional arena.
- Det vurderes om kommunens internasjonale rolle/ arbeid skal synliggjøres som virkemidler/strategier i andre satsingsområder.
- Satsingsområdet gjennomgås for å bli tydeligere i forhold til kommunen som landsdelsenter og vertskommune for sentrale landsdelsfunksjoner, og for å avstemmes med forventninger fra regionen for øvrig.
- Sikring av arealer for fremtidige landsdelsfunksjoner avklares i kommuneplanens arealdel og detaljeres i Kvadraturplanen.
- Det skal utformes en strategi for Kristiansands deltakelse og samarbeid i Knutepunkt Sørlandet.

5.2.2 Vekst og verdiskaping

Utfordringer

Næringslivet befinner seg i en høykonjunktur preget av mangel på arbeidskraft med fortsatt økt arbeidskraftbehov. Kommunens rolle som tjenesteprodusent er viktig i næringslivets rekrutteringsarbeid. Kommunen må kunne tilby attraktive bolig- og næringsarealer, samt en høy servicegrad i forvaltningen, herunder gode kultur- og fritidstilbud, høy barnehagedekning og et godt skoletilbud med høy kvalitet i hele utdanningsløpet.

En større del av arbeidskraftsbehov må dekkes inn gjennom økt import av arbeidskraft. Dette gir nye utfordringer til kommunen som vertskommune for bedriftene; blant annet gjennom å tilrettelegge et offentlig tilbud som gjør kommunen attraktiv for arbeidstakere fra andre land, og å legge bedre til rette for at regionens internasjonale miljø blir brukt som drivkraft og kompetanse i verdiskapingen.

Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen er under implementering. En utfordring fremover blir å koordinere kommunens ulike roller i næringspolitikken. Målinger tyder også på at reiselivet kan være inne i en negativ utvikling. Det er en utfordring å koordinere og konsolidere satsingen på kultur, opplevelse og reiseliv i regionen, og avklare hvilken rolle kommunen skal ha i dette arbeidet. Viktige utfordringer i tilknytning til reiselivet er utvikling av kulturminnenes potensial som attraksjon og opplevelsesarena, økonomisk forutsigbarhet for festivalene, samt kompetanseutvikling innen kunst og kultur. Det er satt i gang arbeid med en handlingsplan for kultur og næring for å se nærmere på hvordan kommunen bør forholde seg til ulike virkemiddelordninger og aktører.

Det er stort behov for utvikling av arenaer som stimulerer til nyskaping. Det er også behov for å få samordnet bedre de mange ulike støtte- og tilskuddsordningene for nyetablerere. Videreutvikling på dette feltet inngår som del av Storbyprosjektet Innovasjon Norge 2010. Sørlandets Kunnskapspark AS (SKP) er etablert og skal utvikles videre. SKP arbeider for å styrke innovasjonssystemet på utvalgte områder, og spiller en viktig rolle sammen med Etablerersenteret i Vest-Agder.

Kommunen har revidert sin boligpolitikk. Utfordringen er å øke tilgangen på boligtomter og boliger, og bidra til å øke antall aktører i markedet.

Utvikling av stamveiene RV9, E18 og E39 med Kristiansand havn har stor næringsmessig betydning for hele Sør- og Vestlandet.

Arbeidsoppgaver – avgrensning av tema og problemstillinger i planarbeidet

- Kommunens rolle i næringsarbeidet tydeliggjøres, og grensesnittet mellom det regionale og hva som skal være kommunens særlige ansvar skal gå tydeligere fram.
- Satsingsområdet spisses i forhold til større fokus på utviklingen av Kristiansand som kunnskapsby, herunder høyteknologisk næringsutvikling, fornybar energi, næringer i kombinasjon med kulturtilbud og

kompetanseutvikling mellom utdanningsaktørene og næringslivet.

- Det skal formuleres en mer tydelig strategi for å tiltrekke seg kunnskapsbedrifter, kompetansearbeidsplasser og studenter. Arbeidet med å tilrettelegge for videre utvikling av UiA må gjenspeiles i denne strategien.
- Behovet for nye bolig- og næringsarealer og infrastruktur avklares i kommuneplanens arealdel.

5.2.3 Levekår og livskvalitet¹

Utfordringer:

Boliger et grunnleggende behov som har vesentlig innvirkning på innbyggernes levekår og livskvalitet. Prisnivået på boliger er fortsatt høyt, og det er en utfordring å tilrettelegge for variasjon, attraktivitet og miljøvennlige boområder. Det er særlig problematisk å erverve boliger og tomteareal for brukere med særskilte behov.

Kommunens tjenestetilbud vil i framtiden påvirkes av at det blir mangel på arbeidskraft, særlig i omsorgssektoren. En relativt stor andel av arbeidsstyrken deltar ikke i ordinært arbeidsliv. I tillegg er det en relativt stor andel deltidsarbeidende kvinner. Et viktig tema for kommunen vil være å stimulere barn og unge til utradisjonelle og modige yrkes- og framtidsvalg. Kommunen har en særlig utfordring i å målrette tiltak i forhold til grupper med levekårsproblem. Det er en økende andel barn og unge med psykososiale problem.

Stor økning i antall eldre krever en fortsatt bevisst satsing på tilgjengelighet og universell utforming. Det er en utfordring å tilrettelegge for at eldre kan bo lenger hjemme. Antidiskrimineringsloven kan komme til å sette tidsfrist for gjennomføring av tiltak som sikrer tilgjengelighet til bygg og anlegg med offentlig virksomhet.

Kristiansand er i ferd med å bli en by som preges av internasjonalt mangfold. Endringer i arbeidsinnvandringen utfordrer det tradisjonelle integreringsarbeidet. Det er også en utfordring at de ulike kulturelle ressursene i kommunen ikke blir tatt nok i bruk.

Utvikling av mål og strategier som omhandler kommunens samarbeid med frivillige håndteres gjennom en egen frivillighetsmelding som utarbeides parallelt med kommuneplanen.

Arbeidsoppgaver – avgrensning av tema og problemstillinger i planarbeidet

- Satsingsområdets mål og strategier dekker en rekke av kommunens oppgaver. Det vurderes om dette satsingsområdet bør spisses, for eksempel i forhold til kommunens spesielle utfordringer knyttet til levekår, likestilling, inkludering eller folkehelse.
- Det er behov for å forbedre kunnskaps- og statistikkgrunnlaget i forhold til befolkningsutvikling og levekår på kommune- og bydelsnivå.
- Det er behov for å konkretisere strategier med sikte på å ta i bruk ulike kulturelle ressurser bedre.

¹ Levekår: de ressurser den enkelte har til rådighet og kan bruke i ulike sammenhenger. Livskvalitet: subjektive opplevde kvaliteter ved livet

5.2.4 Bærekraftig utvikling

Utfordringer

Arbeid for en bærekraftig utvikling dreier seg om langsiktig planlegging og tilrettelegging, samt bevisst virkemiddelbruk og prioritering. Bærekrafthensyn må innarbeides konsekvent både i den fysiske byutviklingen, og i kommunens drift og tjenestetilbud. Dette er en tidkrevende prosess som vil måtte gå kontinuerlig i mange år.

Kristiansand må ta inn over seg den sammenhengen kommunen står i – som en del av et felles arbeids- og boligmarked med de omliggende kommunene. Kristiansand er landsdelsenteret. Bærekraft, både i økologisk, økonomisk og sosial henseende, må slik sett også sees i forhold til det som gir størst gevinst for regionen og landsdelen. Fokus på klima må også veies mot hensyn til ivaretagelse av grøntområder og økt urbaniseringsgrad.

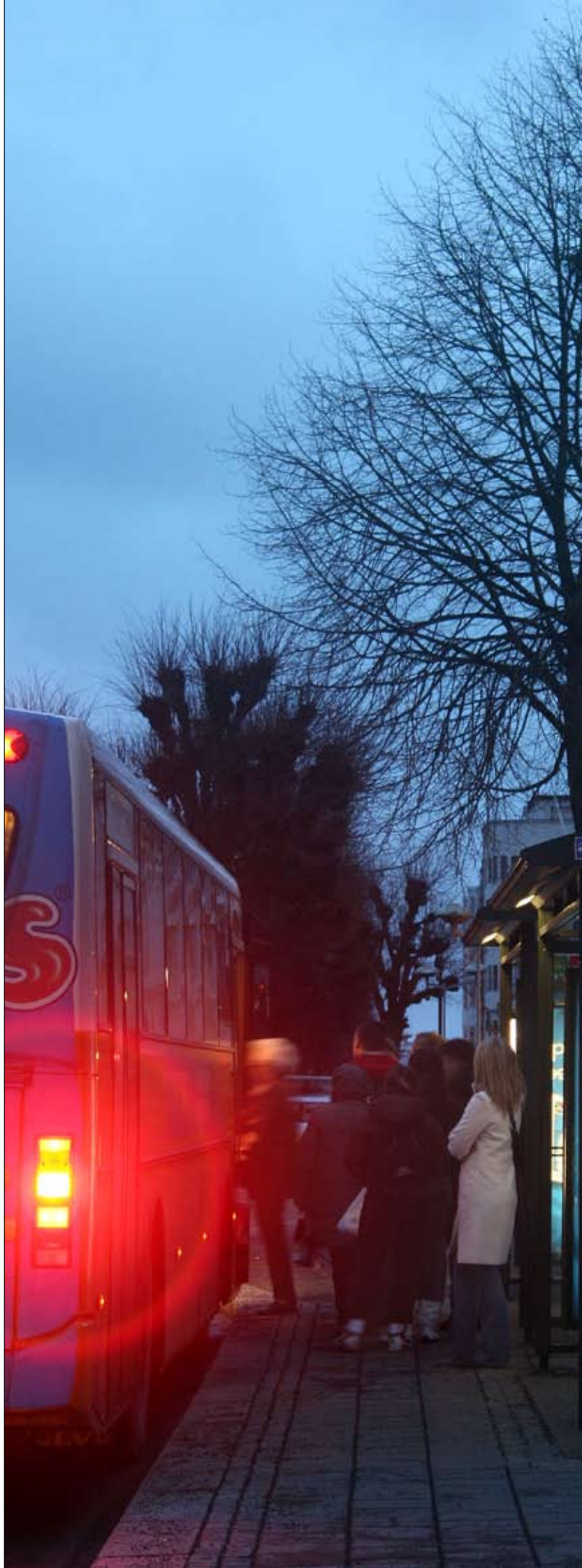
Siden kommuneplanen sist ble vedtatt i 2005 er det fastslått at klimautfordringene er vesentlig større enn tidligere anslått. Konkret dreier dette seg om fortsatt utfordringer knyttet til å

- redusere arealforbruket til utbyggingsformål og infrastruktur
- øke bussbruken
- redusere bilbruken og klimagassutslippene
- videreføre av Miljøbyerklæringen
- drive påvkningsarbeid for å endre folks forbrukervaner og holdninger til ressursbruk
- forebygge i forhold til konsekvenser av ekstremvær.

Et bærekraftig bysamfunn har en synlig historisk identitet med lokal forankring. Den høye utbyggingstakten fører til et økende press på kulturminner og kulturlandskap. Arbeidet med å supplere Kulturminneplanen fra 1991 startet opp i 2007, men endelig vedtak forventes ikke før i 2010.

Arbeidsoppgaver – avgrensning av tema og problemstillinger i planarbeidet

- Innholdet i satsingsområdet, inkludert føringer for arealforvaltningen, spisses og vurderes i forhold til at energi- og klimautfordringene lokalt og globalt er blitt større.
- Konsekvenser på fremtidig arealbruk som følge av endret klima hensyntas i kommuneplanens arealdel.
- Det er behov for å ta i bruk bærekraftindikatorer for å sette kommunen i bedre stand til å målrette innsatsen og til å følge utviklingen gjennom kommunens miljøregnskap.
- Konsekvens av mer regional fokus i forhold til bærekraftbegrepet må avspeiles i kommuneplanen.
- Vurdere om foreløpige resultater fra Kulturminneplanen del 2 skal innarbeides i kommuneplanen, og hvordan hensynet til kulturverdier skal ivaretas i arealdelen.

5.3 En kommune i utvikling – om kommunens organisasjon og disponering av egne ressurser

Utfordringer

Kristiansand har fortsatt utfordringer med å tilpasse utgiftsnivået til forventede inntekter. De demografiske utfordringene vil innvirke på kommunens tjenestetilbud i perioden, herunder medføre investeringer i formålstjenlige bygg. Sammen med behovet for å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft, blir dette de vesentligste utfordringene som kommunen må takle i planperioden. I tillegg kommer en generell økning i befolkningens forventninger til kommunens tjenestetilbud og kvaliteten på dette.

Prognoser viser at antallet barn og unge i skolealder synker, og forventes å ligge noe lavere enn dagens nivå i en tiårsperiode. Fra 2018 stiger barnetallet igjen til over dagens nivå. Antallet eldre vil vokse i hele perioden. Dette vil medføre økt behov for helsepersonell, og på sikt også pedagogisk personell, forutsatt at kvaliteten skal opprettholdes i begge tjenestegruppene. Alderssammensetningen på dagens ansatte og framtidige arbeidstakers kompetanse og forventninger vil medføre behov for endringer og gi hele organisasjonen særskilte utfordringer med hensyn til rekruttering.

Sentrale IT-systemer skal i årene framover samordnes i Knutepunkt Sørlandet. Det sees også på utvikling av tjenestetilbud på tvers av kommunegrensene. Dette gir en rekke utfordringer til organisering og samhandling mellom de enkelte kommunene, og vil påvirke utvikling av organisasjon og tjenestetilbud i alle kommunene i Knutepunkt Sørlandet.

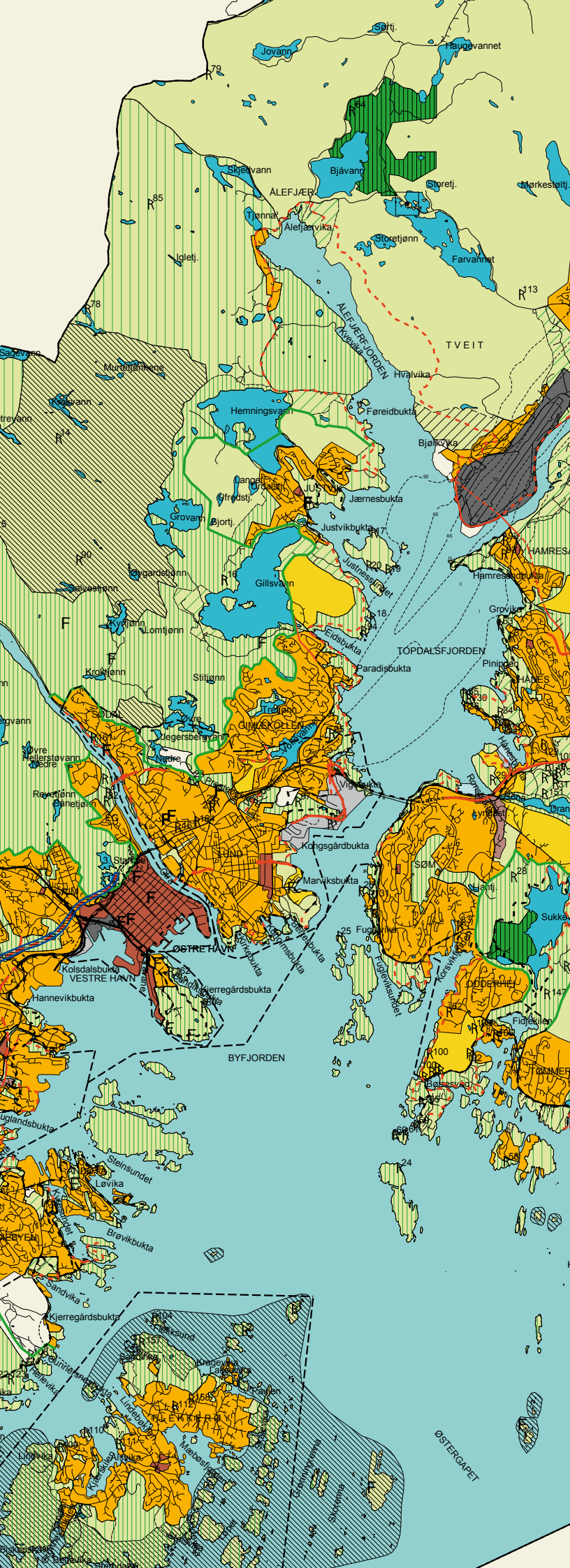
KS Storbysforskning har gjennomført en evaluering av medvirkning i større planprosesser for blant annet å finne ut om medvirkningen har vært reell, og om berørte har hatt innflytelse. Politikerne har bedt om at anbefalinger og konklusjoner i rapporten blir fulgt opp gjennom en tydelig medvirkningsstrategi for kommunens planprosesser.

Klimaendringer vil påvirke samfunnssikkerheten, sannsynligheten for ekstremvær, stormflo, ras mv vil være større i framtida enn i dag. Dette gjør det nødvendig å fokusere på mulige utfordringer, uten å kunne bygge på tidligere erfaringer. Det vil være større fokus på personell- og informasjonssikkerhet og forventningene fra publikum og media til tilgjengelig og nøyaktig informasjon ved kriser, har økt betydelig. Å kunne se samfunnssikkerheten i et perspektiv hvor nabokommuner og eksterne samarbeidsaktører har sammenfallende utfordringer og interesser, blir viktig for å øke kompetansen for å kunne håndtere en eventuell krise. Regjeringen har varslet at de vil legge fram et lovforslag om kommunal beredskapsplikt som skal inneholde plikt til sektorovergrepende risiko- og sårbarhetsanalyse. I tillegg gir erfaringer i planperioden ny kunnskap i kommunens beredskapsarbeid.

Arbeidsoppgaver – avgrensning av tema og problemstillinger i planarbeidet

- Innholdet gjennomgås for å bli tydeligere på hvordan kommunens tjenestetilbud bør dimensjoneres i et langsiktig perspektiv, og utvides til å omhandle kvalitet på kommunens tjenestetilbud. Det er et mål at kommuneplanen gir gode, langsiktige føringer som støtte til det årlige handlingsprogramarbeidet.
- Dimensjonering av og mål for tjenestetilbudet sees i forhold til utfordringer knyttet til demografi og framtidig arbeidskraftbehov.
- Retningsmål i de øvrige satsingsområdene som omhandler kvalitet og dimensjonering av kommunens tjenestetilbud, gjennomgås og vurderes om de bør samordnes i dette kapitlet.
- Kapitlet utvides til å omfatte trender og scenarier for enkelte store/dyre/viktige tjenester og til å tydeliggjøre hvilke oppgaver som best kan løses gjennom samarbeid i Knutepunkt Sørlandet.
- Bli tydeligere på hva kommunens rolle i den regionale utviklingen innebærer for kommunens egne disposisjoner og tjenestetilbud.
- Det skal utformes en tydelig strategi for medvirkning i planprosesser, og dette sees i sammenheng med arbeidet med demokratiutvikling og vitalisering av rollen som folkevalgt.
- Strategien for kommunens beredskapsarbeid gjennomgås og oppdateres i forhold til ny erfaring og nye statlige føringer. Det gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) på overordnet nivå for Kristiansands virksomhet innenfor samfunnssikkerhet og beredskap med faglige bidrag fra alle sektorer. ROS-analysen vil gi innspill til arealdelen av kommuneplanen og nye strategier for kommunens beredskapsarbeid

5.4 Kommuneplanens arealdel

I tillegg til den alminnelige arealforvaltningen skal arealdelen følge opp retningsmål i de fire satsingsområdene.

De viktigste arealbruksutfordringene er å:

- styrke og utvikle Kristiansand som et sterkt og konkurransedyktig landsdelsenter.
- sikre lett tilgjengelig og sentralt beliggende arealer og utviklingsmuligheter for viktige landsdekkende og regionale funksjoner innen næring, kompetanse, kommunikasjon, kulturog helse. I denne sammenhengen spiller universitetsområdet og Kvadraturen med randsone en særlig rolle.
- videreutvikle Sørlandsparken på tvers av fylkesgrensen med næringsaktivitet og handel samt effektiv og mindre bilbasert arealbruk.
- avklare rollene og få tydeligere kriterier for utviklingen av Kvadraturen med randsone og Sørlandsparken.
- sikre nye næringsarealer og en mer effektiv utnyttelse av arealene i et langsiktig perspektiv, samt en koordinert utbygging av effektiv og miljøriktig infrastruktur.
- sikre god tilgang på boligtomter, rimelige boliger og botilbud til innbyggere med særlige behov.
- sikre arealer til idrettsanlegg og sikre en god kobling mellom kommunedelplan for idrett og friluftsliv og kommuneplanens arealdel.
- ha en fortsatt bevisst satsing på tilgjengelighet og universell utforming, blant annet som følge av stor økning i antall eldre.
- redusere areal- og energibehov, øke andelen av miljøvennlig/fornybar energi og ta vare på biologisk mangfold og grønnsstrukturen.
- sikre tilgjengelighet til grøntområder og strandsonen, og samtidig avsette tilstrekkelig næringsarealer og arealer til småbåthavner.

5.4.1 Overordnet utbyggingsmønster og senterstruktur

Utfordringer

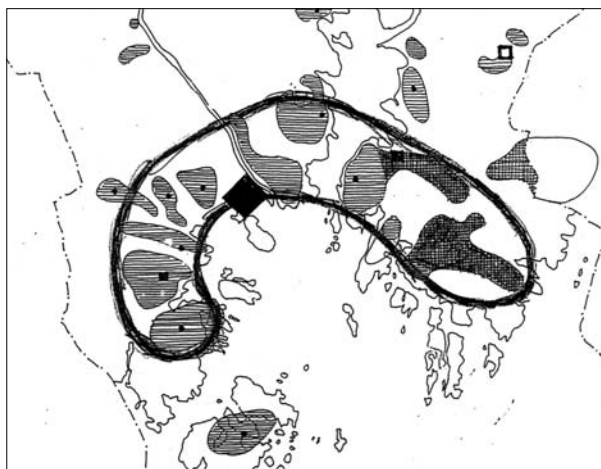
Tetthet og arealutnyttelse

Sammenlignet med andre storbyer i Norge, forbruker Kristiansand mye areal per innbygger. Sett i et klimaperspektiv er det behov for mer effektiv bruk av arealene, altså at hver innbygger forbruker mindre areal.

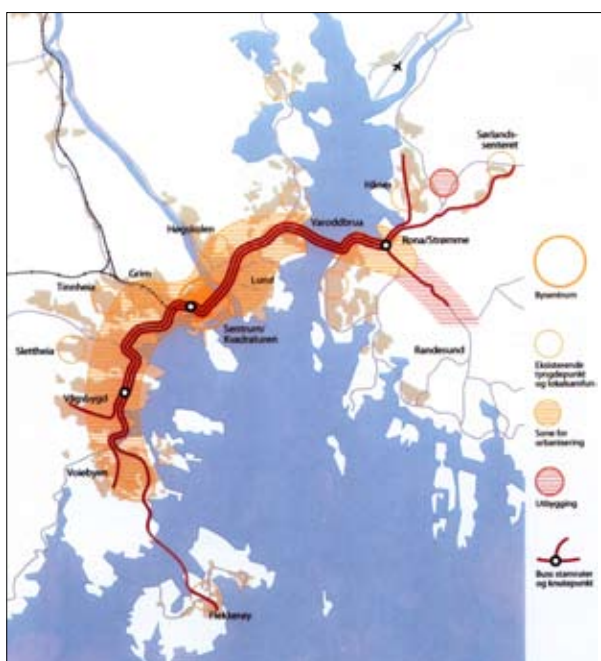
Overordnede retningslinjene for utbyggingsmønsteret i dagens kommuneplan gir føringer om høy utnyttelse i knutepunkt, sentre og langs bussmetroaksen, og en forsiktig utbygging av nye konsentrerte felt. Retningslinjene konkretiserer en klar strategi om å utnytte arealene effektivt, som er både miljømessig og økonomisk lønnsomt.

Kristiansand inngår i et felles bo- og arbeidsmarked med nabokommunene på begge sider av fylkesgrensa. Dette betyr at en rekke utfordringer med hensyn til arealbruk og transport må ses i et regionalt perspektiv. Dette skjer primært i det regionale areal- og transportprosjekt (ATP-prosjektet).

Hensynet til bærekraft medfører at videre arealutvikling skal

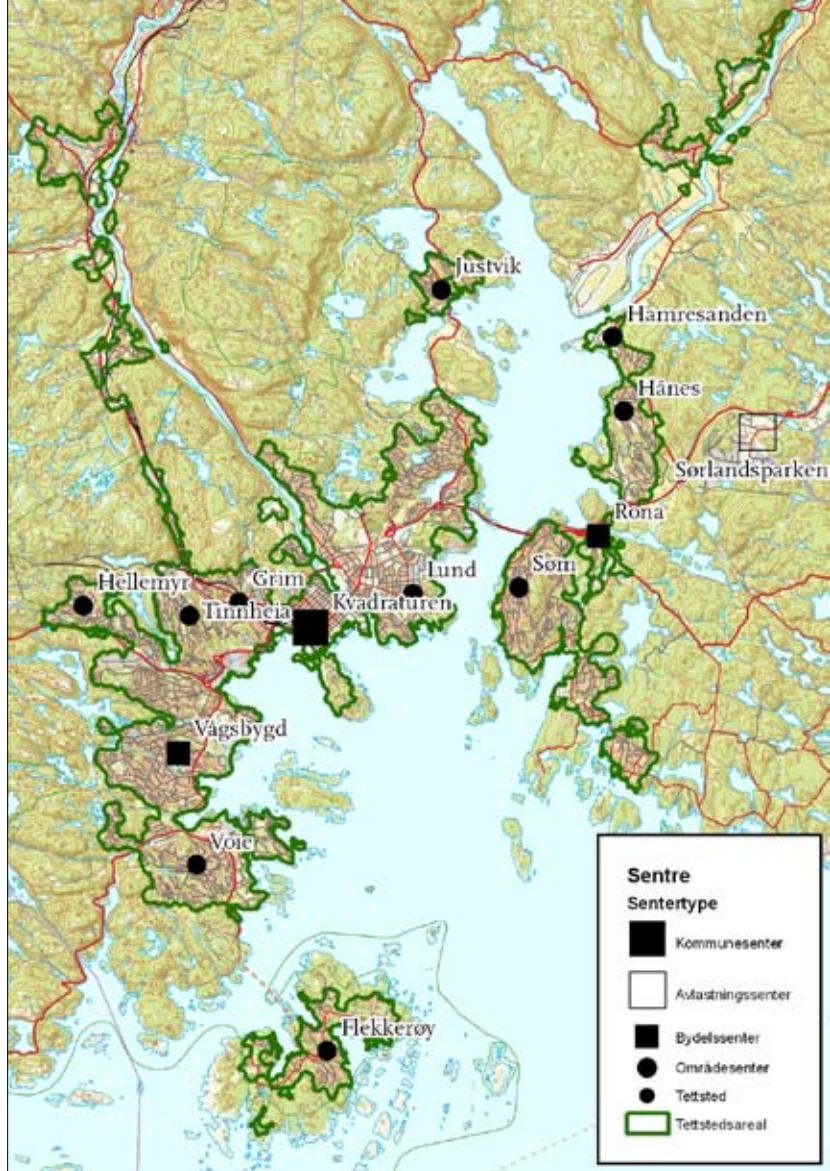
Prinsippskisse for byutvikling fra 1995

Utbyggings- og urbaniseringssoner fra "Areal og buss - en byvisjon" (2000).

By	Innbyggere pr. km ² i tettstedet
Oslo	4062
Stavanger	2650
Trondheim	2513
Tromsø	2415
Bergen	2404
Kristiansand	2104

Forbruk av areal i Kristiansand sammenlignet med andre norske storbyer

Senterstruktur og tettstedsareal i Kristiansand.

baseres på en samordnet areal- og transportplanlegging for å begrense klimautslipp, arealforbruk og belastning på natur, miljø og samfunn. Økt tetthet betyr også at behovet for en god grønnstruktur øker. Det er en utfordring å tilpasse og videreutvikle gjeldende utbyggingsmønster i regional perspektiv.

For å begrense klimautslipp må nye utbyggingsområder være egnet for kollektivbetjening og funksjoner må lokaliseres på en slik måte at behov for bruk av bil reduseres. I dette perspektivet er styrking av kollektivtilbudet og videreutvikling av bussmetropolprinsippet viktige tiltak. Derfor er det blant annet viktig å plassere den mest konsentrerte bebyggelse nær kollektivtraseer. Dette er spesielt viktig for arbeidsplasser med mange ansatte og/eller kunder.

Retningslinjer for utbyggingsmønsteret i kommuneplanen har ulike formål. Dette gjenspeiles i kommuneplanens retningslinjer for utbyggingspolitikk. Ved å åpne for utbygging flere steder samtidig, legges det til rette for at det skal være best mulig tilgang på boligtomter. Kommunen har siden forrige revisjon av kommuneplanen revidert sin utbyggingspolitikk. Utfordringen er å øke tilgangen på boligtomter og boliger, og bidra til å øke antall aktører i markedet. Utbygging i dag skjer i det alt vesentlige i privat regi. En bedre harmonisering krever økt kommunal styring og engasjement.

Senterstruktur

Det har skjedd betydelige endringer i strukturen på tjenestetilbudene til befolkningen. Store kjøpesentre overtar deler av dagligvarehandelen, samtidig som datateknologien fører til endrede handlevaner, for eksempel økt netthandel. Skolenes posisjon som møtested er styrket, og områdesentrenes tradisjonelle rolle er svekket.

Videreutvikling av Sørlandsparken er sentral i den kommersielle aktiviteten og handelen. Det er en utfordring for Kvadraturen å møte konkurransen fra Sørlandsparken, særlig innen handel. Utredning av regional senterstruktur inngår i arbeidet med "Arealplan for Kristiansandsregionen".

Arbeidsoppgaver – nye utredninger og kartlegginger

- Regionale utbyggingsstrategier vurderes i "Arealplan for Kristiansandsregionen". De aktuelle alternative utbyggingsstrategiene i regional sammenheng må vurderes og konkretiseres i kommuneplansammenheng. Eventuelle konsekvenser for vedtatt utbyggingsmønster i Kristiansand utover det som vil fremgå i overordnet regionplan, må vurderes.
- Det er behov for å tydeliggjøre Kristiansands vedtatte rolle i utbyggingspolitikken og justere kommuneplanens retningslinjer i forhold til vedtatt bolig- og utbyggingspolitikk.
- Det er behov for en gjennomgang av områdesentrenes innhold og kjøpesenterutviklingen.
- Det er behov for en rolleavklaring og klarere kriterier for utvikling av Kvadraturen og Sørlandsparken. Dette må også sees i et regionalt perspektiv.
- Samtlige arealinnsnitt til planprogrammet vurderes i det videre arbeidet.

5.4.2 Samferdsel

Utfordringer

Hovedutfordringen er å gi næringslivet og befolkningen et godt transporttilbud med akseptable miljøkonsekvenser.

Hovedveisystem

Det er en utfordring at årlig trafikkvekst på veinettet de siste årene ligger på 2-3 %. Dette fordi klimautslippene øker, og deler av veinettet i perioder når kapasitetsgrensen. Hovedveinettet er lite robust, og én enkelt hendelse kan skape forsinkelser i store deler av nettet. E18 østover fra Kvadraturen er særlig sårbar ettersom vedtatte planer forutsetter en kombinert funksjon som både fjernvei og lokal hovedvei. Tilsvarende planlagt løsning vestover har firefelts lokalvei og firefelts stamvei. Overbelastning vil skape store problemer for gjennomgående trafikk og trafikk ut og inn av Kvadraturen. Lokaltrafikken utgjør den klart største delen av trafikkvolumet på E18 og E39, og køproblemene omkring Kvadraturen, i Vågsbygd og E39 mot Søgne er økende. Ny Vågsbygdvei fra Kolsdalen til Lumber vil bedre situasjonen i Vågsbygd, men understreker utfordringene omkring Kvadraturen.

I dag er Kvadraturen forbundet med E18/E39 ved Vestre Strandgate, Festningsgata og delvis via Havnegata. Utviklingen kan medføre at det oppstår kapasitetsproblemer både på nord/sør-gående gater og i kryssene ved E18/E39. Det er behov for å vurdere nye koblinger mellom gatenettet i Kvadraturen og hovedveisystemet.

Store arealer i og nær Kvadraturen er under transformasjon til ny bruk med høy utnyttelse. Dette medfører økning i det totale transportbehovet med en vesentlig større etterspørsel etter person- og varetransport, og noe reduksjon i industrielt preget tungtransport.

Det er behov for å videreutvikle veisystemet slik at hovedveinettet i Kristiansand fortsatt skal kunne tilby næringsliv og innbyggere et trafiksikkert og effektivt transportnett med gode forbindelser til utlandet, resten av landet, regionen og mellom bydelene internt i kommunen.

En viktig utfordring er å sikre korridor for en framtidig omkjøringsvei. Det er videre behov for å styrke forbindelsene mellom Kvadraturen og E18/E39, og legge til rette for gode koblinger mellom sentrum og framtidig omkjøringsvei.

I gjeldende kommuneplan er det vist nye hovedveilinjer. Samfunnsutviklingen gjør det fornuftig å revurdere disse,

og å vurdere andre, nye linjer i forhold til endringer i trafikkmønster og i utbyggingsmønster.

Overordnede mål om bærekraft og klimavennlig utbyggingsmønster medfører at det parallelt med utredning av nye veilinjer er naturlig å utrede konsekvenser av en strategi der samferdselsutfordringer møtes med trafikkbegrensende tiltak, snarere enn tilrettelegging for økt trafikk.

Videreutvikling av bussmetroen og kollektivvennlig utbyggingsmønster

Kollektivbetjening er et virkemiddel for å redusere klimautslipp, arealbruk og andre belastninger som følger av personbilbruk. Bussen er også viktig for den delen av befolkningen som av ulike årsaker ikke har tilgang på bil.

Den generelle trafikkutviklingen med økende køproblemer vil ramme vitale deler av kollektivsystemet med store forsinkelser og økte driftskostnader. Det er derfor behov for å videreutvikle konseptet "tenk bane, kjør buss" med stor vekt på god framkommelighet for bussen.

Dagens grunnlinje i metrosystemet ligger fast og danner utgangspunkt for en kollektivbasert utbygging. Formålet med planarbeidet er å videreutvikle systemet til å omfatte større deler av kommunens eksisterende bebyggelse, nye utbyggingsområder og regionalt utbyggingsmønster. Grunnlinjas endepunkt i Vågsbygd er ikke bygd i henhold til opprinnelige plan, og vurderes flyttet til Vågsbygd senter.

Flyplass

Hensynet til flyplassen ble behandlet ved forrige revisjon av kommuneplanen. Området er under reguleringsmessig behandling i tråd med kommuneplanvedtaket.

Havn

Det er økende trafikk i havna. Større ferje krever mer areal for biloppstilling og lager, og det skapes lengre kø.

Flytting av containerhavna til KMV-området medfører behov for nytt jernbanespor i havna. Dagens jernbanespor i havna nedlegges. Alternativ bruk av disse arealene vurderes i Kommunedelplan for Kvadraturen og Vestre havn.

Nyhavnestruktur ble vedtatt i 2003 og er under gjennomføring ved utbygging i Kongsgård – Vige. Det er god arealreserve i planperioden, og utfordringene er i første rekke å skaffe steinmasser til realisering av ny containerhavn nær E39.

Jernbane

Økende godstransport kan medføre behov for dobbeltspor og utvidelse av godsterminalen på Langemyr. Det er en utfordring å avsette tilstrekkelig arealer for fremtidige behov. Behovet utredes ikke i kommuneplanen. Dette er en oppgave som tilligger Jernbaneverket, og eventuelt behov for å avsette arealer må vurderes på bakgrunn av Jernbaneverkets utredninger. Det regionale arealprosjektet utreder ulike utbyggingsstrategier. Blant disse er utbygging omkring eksisterende jernbanelinje på strekningen Vennesla – Kristiansand – Songdalen.

Gang- og sykkelveier

Utbygging av gang- og sykkelstier prioriteres i hovedplan

Sørlandsparken pr. mai 2006

for gang- og sykkelveier/trafikksikkerhetsplan. Gang- og sykkelveinettet knyttes for øvrig til utbyggingsområder gjennom rekkefølgekrav til reguleringsplaner og utbyggingsavtaler.

Enkelte steder er mengden myke trafikanter så stor at det kan være behov for separering av gående og syklende. Behov for nye gang- og sykkelveier utredes ikke på kommuneplannivå.

Arbeidsoppgaver – nye utredninger og kartlegginger

- Trasé for framtidig omkjøringsvei utredes. En eller flere korridorer arealsikres.
- Koblinger (kryss) mellom gatenettet i Kvadraturen og hovedveisystemet utredes.
- Bro mellom Tangen og Høivold brygge utredes ikke. Tidligere utredning viser for stor økning av trafikken over Lund som konsekvens.
- Bro fra UiA til sykehusområdet konsekvensutredes.
- Behov for nye veilinjer på hovednettet utredes og fastlegges på plankartet.
- Videreutvikling av kollektivsystemet med vekt på bussmetroen.
- Grunnlinja (Vågsbygd–Rona) og viktige traseer for øvrig vurderes utviklet med sammenhengende kollektivfelt eller bussveier. Grunnlinja skal legges inn i kommuneplankartet med tilhørende bestemmelser som sikrer traseer mot utbygging og annet som hindrer bussens framkommelighet. Andre traseer vurderes også vist på kartet og ivarettatt med bestemmelser.
- Trafikkreduserende tiltak utredes.
- Bybane i form av skinnegående transportsystem utredes ikke.
- Det er ikke behov for ytterligere avklaring på kommuneplannivå når det gjelder flyplass, havn og fergetrafikk og jernbane.
- Bro over ytre del av Ålefjærfjorden vurderes videre.
- Byutviklingsstyret vedtok plan for gang- og sykkelveisystemet 8.3.2007. Hovednett for gang- og sykkelveier vurderes justert og vurderes innarbeidet på plankartet eller et temakart.

5.4.3 Næringsarealer

Utfordringer

Gjeldende kommuneplan introduserte arealstrategier for næringsarealer, men plankartet følger ikke opp disse. Kartet viser kun bebygde områder og senterområder, næringsarealer er ikke vist som eget formål.

Omsettingen av næringsstomter er svært høy og har økt betraktelig de siste årene. Arealreserven er liten – totalt næringsareal er på cirka 8000 daa, hvorav rundt 1400–1500 er ledig. Av dette utgjør arealer for dyreparken cirka 550 daa. De største reservene ligger i Sørlandsparken, Lauvåsen, Holskogen og Marvika.

Det er ikke mulig å anslå reservens varighet i tid, til det varierer næringslivets behov for mye, fra kontorvirksomheter som kan bygge i høyden, til lager- og produksjonslokaler som normalt bare foregår i én (høy) etasje, gjerne også med behov for utelagring og manøvreringsområder. Tomteforbruk per år er ikke kartlagt, men gjennomsnittlig ble det bygd cirka 14 000 m² grunnflate bygg per år i perioden 1983–2005.

Den største utfordringen i kommende planperiode er å sikre tilstrekkelig tilgang til næringsarealer for prioriterte virksomheter. I dette ligger også et behov for at arealstrategiene i form av retningslinjer for arealforvaltningen gjennomgås og justeres slik at prioritering av næringer og virksomheter synliggjøres. Med begrenset tilgang på næringsarealer er det en utfordring å finne virkemidler for å sikre eller skape arealreserver for framtidige, nå ukjente behov.

Det er både en utfordring og en mulighet at det innenfor kommunegrensen finnes store produksjonsbedrifter i vekst, med tilhørende arealbehov. Vekst i import- og eksportnæringen har de senere årene medført økt arealbehov til lager og transportvirksomhet. Slik virksomhet krever store arealer. Det vil være vanskelig å finne egnede arealer i kommunen.

Innenfor kompetansedelen av næringslivet, inkludert forskning og utvikling, er det et mål å beholde og videreutvikle eksisterende virksomhet. Kommuneplanens

areal del gir ingen forutsigbarhet med hensyn til framtidige etableringer. Det er også etterspørsel etter arealer til klynger for kulturbaserte næringer og kreative yrker.

Gjennomførte analyser viser at veksten i forbruk av gulvareal er størst i næringskategorien forretning. Videre viser handelsanalyser at det sannsynligvis er overetablering av handel i Kristiansand, sett i forhold til marked og kundegrunnlag. Tomme forretningslokaler i Markens gate kan være et uttrykk for overetablering.

Etterspørselen etter næringsarealer ved sjøen er stor, særlig etter arealer som har kai. Samtidig er gamle kaiområder under press med tanke på boligutvikling og annet. Kommunens arealstrategi gir ikke entydige føringer for å prioritere arealer til bedrifter som må ligge ved sjøen for å drive sin virksomhet. Det må vurderes hvordan kommunen kan sikre at kaier og næringsarealer ved sjøen opprettholdes for sjørettet næring.

Arbeidsoppgaver – nye utredninger og kartlegginger

- Fullføre kartlegging av forbruk av næringsarealer.
- Dimensjonere behovet for næringsarealer i planperioden. Ut fra kartleggingen av arealforbruk lages ulike scenarier for arealbehov (felles lokaliseringsstrategi i knutepunktkommunene, fremtidig vekst høy/lav med mer). Disse danner grunnlag for å vurdere dagens næringsreserve og synliggjøre behov for nye arealer i planperioden.
- Vise næringsarealer på plankartet. Eksisterende og nye næringsarealer foreslås skilt ut som eget formål på plankartet. For å få en bedre styring med forbruk av egnede næringsarealer, sikre næringsarealer til prioriterte virksomheter og til virksomheter med spesielle behov, vurderes næringsarealene differensiert på plankartet eller i bestemmelse, i tråd med arealstrategier som vil framgå av samfunnsdelen.
- Vurdere konsekvenser av nye rikspolitiske retningslinjer for kjøpesenteretablering.
- Handelsomsetning over tid analyseres, basert på systematisering og bearbeiding av eksisterende

kartlegging.

- Behov for å beholde eksisterende næringskaier (dypvannskaier og større kaianlegg) vurderes med utgangspunkt i eksisterende materiale.
- Ivareta forsvarlig koordinering i forhold til arbeidet med næringsarealer i regi av Arealprosjektet for Kristiansandsregionen.
- Lokalisering av pukkverk utredes

5.4.4 Bolig

Utfordringer

Kommuneplanens overordnede retningslinjer for arealbruk vektlegges samordnet areal- og transportplanlegging, fortetting i sentrale bystrøk og høy utnyttelse i utbyggingsområdene i og rundt bydels- og områdesentrene, langs bussmetroen og i knutepunkt.

Kommuneplankartet skiller ikke mellom ulike utbyggingsformål. I plan- og byggesaksbehandling er det utfordringer knyttet til vurdering av hvilke områder som kan fortettes, hvor dette ikke er ønskelig, samt å legge føringer for planarbeider. Det er behov for bedre retningslinjer for fortetting slik at kommuneplanen blir et bedre styringsverktøy for behandling av fortettingssaker.

Dagens kommuneplan åpner for å regulere nye utbyggingsområder uten prioritert rekkefølge. Det er i konflikt med en effektiv ressursutnyttelse. Boligprogrammet rulleres årlig sammen med kommunens handlingsprogram. Programmet er et gjennomføringsprogram og er basert på de føringer som gis i kommuneplanen, og den til enhver tid gjeldende utbyggingspolitikk. Programmet skal gi en oversikt over forventet byggeaktivitet og hvilke teknisk og sosial infrastruktur som må på plass i forbindelse med planlegging og utbygging av et utbyggingsområde. Et økt fokus på gjennomføring i kommuneplanprosessen vil bedre detaljeringsgrunnlaget og forutsetningene for boligprogrammet.

Erfaringene de siste årene med plassering av blant annet boliger for bostedløse og overgangsboliger for kriminalomsorgen, viser at det er en utfordring for kommunen å skaffe boligtomter til ulike typer sosiale boliger. I følge boligsosial handlingsplan er det behov for cirka 120 nye boliger innen 2011.

Arbeidsoppgaver – nye utredninger og kartlegginger

- Strøkanalyse med henblikk på fortetningsområder. Boligområdene i kommunen skal kartlegges og analyseres for å generere kunnskap om og klarlegge problemstillinger i områdene. Dette for å danne et grunnlag for vurderinger av hvilke områder som har et klart potensial for fortetting og transformasjon, og hvilke områder som er ferdig utbygd, bevaringsverdige eller tidstypiske og bør bevares i sin nåværende form. Det vurderes hvilke konsekvenser det har at boligtettheten øker, og hvilke kvalitetskrav som legges til grunn. Det vurderes å utarbeide retningslinjer for fortetting slik at kommuneplanen blir mer retningsgivende i forhold til behandling av fortettingssaker.
- Det vurderes bruk av bestemmelser om utnyttelse i nye og eksisterende boligområder. I tillegg skal det utredes hvilke boligtyper det er ønskelig at det bygges i kommunen, og hvilke kvalitetskrav som bør legges til grunn.
- Vurdere hvordan en kan sikre arealer og tomter gjennom kommuneplanen til boliger til personer med særlige behov i samsvar med boligsosial handlingsplan.
- Utbyggingsrekkefølge – gjennomgang av utbyggingsområdene med sikte på å kartlegge realistisk gjennomføring i forhold teknisk og sosial infrastruktur.

5.4.5 Kommunal infrastruktur og tekniske anlegg

Utfordringer

Det er en utfordring å sikre en optimal utnyttelse av eksisterende infrastruktur og tilpasse utbyggingstakten av nye boliger med kapasiteten på de tekniske anleggene og øvrig infrastruktur. Forholdet mellom skolekapasitet og utbyggingstakt er en stor utfordring.

Utbygging av ny kommunal infrastruktur og tekniske anlegg vedtas i egne planer. Det er en utfordring å finne egnede tomter til nye skoler, barnehager, lekeplasser, idrettsanlegg og nærmiljøanlegg, særlig i eksisterende bydeler og ved fortetting av eksisterende boligområder. Lokalisering av boliger med tjenester innen eldreomsorg, psykiatri, utviklingshemming og til sosiale formål er en stor utfordring.

Mye trafikk skaper problemer for miljø, sikkerhet og framkommelighet i Kvadraturen. Gjeldende parkeringsvedtekter er under revisjon og vil bli erstattet av nye bestemmelser til kommuneplanens arealdel. Revisjonen vil søke å skape bidrag til å redusere trafikkproblemene.

Bestemmelser om utomhusarealer (lekeplasser, ballfelt med videre) er i dag hjemlet i plan- og bygningslovens § 69-3, og for en stor del tilpasset tradisjonell feltutbygging. Dagens bestemmelser er i begrenset grad tilpasset

fortetting, bruksendring og urbanisering, og de fanger heller ikke opp viktig grønn infrastruktur som idrettsanlegg og nærmiljøparker på skoler. Nye bestemmelser vil omfatte hele spekteret av utomhusarealer og fange opp utfordringene som et nytt utbyggingsmønster gir.

Økt bruk av fornybar energi og effektiv utnyttelse av energien er viktig i arbeidet med å redusere klimautslippene. I konsesjonsområdet for fjernvarme har bystyret vedtatt tilknytningsplikt for ny bebyggelse. I kommuneplanarbeidet vurderes det å utvide området med tilknytningsplikt til fjernvarme i takt med utvidelse av konsesjonsområdet for fjernvarme.

Ny plan- og bygningslov åpner for å gi retningslinjer for energiforsyning i nye områder også der det ikke er aktuelt med fjernvarme.

Arbeidsoppgaver, nye utredninger og kartlegginger

- Kapasiteten på eksisterende og ny infrastruktur oppdateres og sammenstilles. Resultatet er grunnlaget for en prioritering av hvilke områder som kan utvikles videre, og hvilke områder som må vente på en opprusting av infrastrukturen.
- Det vurderes på hvilken måte arealer for ny kommunal infrastruktur og tekniske anlegg skal tydeliggjøres i planen.
- Det vurderes i hvilke områder det er aktuelt med fjernvarme, og om det bør utarbeides retningslinjer for disse områdene.

5.4.6 Blå-grønn struktur – kystsonen og sjøområdene, grønnstruktur og vassdrag

Utfordringer

Det er stort press på arealene i strandsonen. I deler av kommunen er arealene som ligger nærmest sjøen privatisert og allmennhetens tilgang til landfaste strandområder er begrenset. Samtidig er det stor etterspørsel etter fritidseiendommer, sjønære boligtomter og næringsområder med kai og båtplasser.

Kystsoneplanen omfatter bare deler av kystsonen i kommunen og handlingsprogrammet har over flere perioder inneholdt et punkt om kystsoneplan for Topdalsfjorden. Regulering og utbygging av nye boligarealer langs Topdalsfjorden, herunder Justneshalvøya med cirka 1000 boenheter, og planer om utvikling av boliger med videre på Ålefjær brygge, innebærer et økt behov for å sikre arealer i strandsonen for allmennheten i denne delen av kommunen. Det er behov for en mer finmasket arealavklaring enn hva dagens kommuneplan gir.

Lokalmiljø med bevaringsverdi

Bystyret har besluttet at kystsoneplanens formål "byggeområder – lokalmiljø med bevaringsverdi" skal revideres. Av plandokumentet framgår det at dette er spesielt verdifulle lokalsamfunn. Arealene inneholder også viktige kulturlandskap. Mange grunneiere oppfatter kystsoneplanens lokalmiljøområder som byggeområder for boliger, og fremmer reguleringsplaner ut fra denne

forutsetningen. Lokalmiljøene ligger spredt, mange langt fra skole og annen sosial og teknisk infrastruktur. Utbygging av disse områdene er ikke i samsvar med overordnet mål om samordnet areal- og transportplanlegging, og vil ikke gi et vesentlig bidrag til kommunens boligbehov.

Friluftsområder

Få av friluftsområdene i skjærgården er landfaste. Bade- og båtutfartsplasser som ikke sikret, er bare delvis kartlagt.

Sjøområdene

Kommuneplanens arealdel inneholder ikke formål på sjøarealene. I kommunedelplanene som omfatter sjøarealer, er disse behandlet ulikt og med ulik detaljeringsgrad.

Det er stor etterspørsel etter båtplasser i kommunen. I dag er det til sammen 3200 kommunale båtplasser, i tillegg er det private båthavner og mange private båtplasser og brygger utenom småbåthavnene. Behovet for båtplasser er definert til mellom 1:10 og 1:12 per person. Det vil si at Kristiansand har en underdekning på cirka 3000–4000 båtplasser. Arealbehovet per båtplass er økende fordi flere har større båter. Gjeldende kommunal politikk har vært å tilby båtplasser i nærheten av bolig i alle bydeler, fortrinnsvis i ordnede havner i offentlige regi med båttopplag for 40 % av båtene i havna.

Småbåthavner beslaglegger til dels store arealer i strandsonen, og er ofte konfliktfylte i forhold til andre friluftsinnteresser og områder av verdi for biologisk mangfold. Sjøbunnen under mange småbåthavner er forurensset av miljøgifter. Badebåt kan være et godt alternativ for folk som ikke har egen båt, og et supplement til egen båt.

Det biologiske mangfoldet i sjøen er av stor økonomisk verdi for fiskerinæringen. I dag er dette mangfoldet truet. Det gjelder særlig ålegrasbukter som er viktige oppvekstområder for torsk. Det er en utfordring å sikre fiskens oppvekstvilkår, og andre sjøarealer av stor verdi for det biologiske mangfoldet, mot tekniske inngrep. Det også en utfordring å sikre arealer mot tiltak som er til hinder for utøvelse av fiske.

Akvakulturanlegg i form av dyrking av skjell er en vekstnæring i Norge og på Sørlandet. Søknader om konsesjon for oppdrett behandles etter oppdretsloven, og kommunene er ikke konsesjonsmyndighet. Erfaringer fra tidligere søknader om oppdrett av skjell, viser at det er brukskonflikter knyttet til områdenes verdi som rekreasjons-, båtutfarts- og friluftsområde, herunder nærhet til skjærgårdsparkareal. For å forebygge brukerkonflikter bør arealer der oppdrett vil være i konflikt med andre interesser, avsettes med eget formål på kommuneplankartet.

Markaområder og grønnstruktur

Markagrensa er flere steder ikke sammenhengende. Grensa er av ulik kvalitet og skaper uklarhet med hensyn til byggesaksbehandling. I Tveit, Torridal og innenfor arealer som er omfattet av Kystsoneplanen og Flekkerøyplanen er det ikke fastsatt markagrensa i gjeldende kommuneplan. Noen steder ligger ulike anlegg/idrettsanlegg inne i marka. Dette skaper usikkerhet om hvilke typer anlegg som kan tillates innenfor markagrensa. Arealplanlegging i regi av Arealplan for Kristiansandsregionen vil kunne medføre behov for justering av markagrensa i Kristiansand som resultat av at en ser overordnet grønnstruktur i et regionalt perspektiv.

Kommuneplanens grønnstruktur omfatter ikke verdifulle bekkedrag. Det er sterke interesser knyttet til biologisk mangfold, rekreasjon og opplevelser i og langs vassdragene. Men vassdragene er også viktige som dreneringssystem for å hindre/reducere flom. Kartlegging av flomutsatte områder er videre viktig for å hindre bygging i flomutsatte områder.

I kommunens handlingsprogram er det lagt opp til at det skal utarbeides en strategiplan for landbruk. Denne planen skal gi anbefalinger for forvaltning av landbruksarealer, og hvordan ulike problemstillinger og lovverk skal praktiseres i Kristiansand. Arealdelen av strategiplanen innlemmes i kommuneplanen som LNF-områder med særlige landbruksinteresser.

Kristiansand kommune har godt datagrunnlag til å vurdere konsekvenser av utbyggingsområder i forhold til nyere tids kulturminner. Det er oppnevnt en kulturminnekomité som parallelt med denne revisjonen, i samarbeid med historielagene, vil gjennomføre en registrering av kulturminner som manglet i kulturminnevernplanen fra 1991. Det kan komme fram registreringer i dette arbeidet som kan få betydning for kommuneplanen. Fornminner i Kristiansand er avmerket og beskrevet på kommuneplankartet.

Arbeidsoppgaver– nye utredninger og kartlegginger

Lokalmiljø med bevaringsverdi

Revurdere arealbruken ut fra vedtatt overordnede mål og retningslinjer for kommunens utvikling. Foreta registreringer og analyser av verdier og interesser med spesielt fokus på kulturlandskap og bevaring, friluftsliv og kyststi.

Arealene langs Topdalsfjorden

Kartlegge arealbruk av verdi for landskap, friluftsliv og allmenn ferdsel, herunder badeplasser og stier, med formål å sikre sårbare strandområder mot videre utbygging og privatisering.

Sjøområdene

- Angi arealformål på sjøområdene.
- Oppdatere eksisterende database, kartlegge friluftsområder i sjø og viktige bade- og båtutfartsplasser.
- Oppdatere og systematisere kunnskap om eksisterende offentlige og private småbåthavner med hensyn til kapasitet på sjø og land.
- Utrede muligheter for utvidelse av eksisterende småbåthavner.
- Lokalisere nye arealer for småbåthavner.
- Utrede økt bruk av badebåter som supplement til (erstatning for) nye båtsteder.
- Kartlegge/supplere eksisterende data om viktige områder for utøvelse av fiske, herunder kaste- og låssettingsplasser/-arealer der det ikke bør tillates fysiske innretninger som er til hinder for utøvelse av fiske.
- Kartfeste/oppdatere oversikt over havner og forleder, trafikkområder i sjø.

Grønnstruktur og vassdrag

- Fastsette endelig, detaljert avgrensning av markaoråder som skal stå fast. Avklare hvilke type tiltak som kan tillates i marka.
- Avklare detaljeringsnivå og ferdigstille overordnet stinett, korridorer og grønne akser, grønnstruktur.
- Tilleggskartlegging av biologisk mangfold i nye/ikke utbygde områder.
- Kartlegge rekreasjonsområder og beskrive kvaliteter tilknyttet vann og vassdrag.
- Kartlegging av flomutsatte områder, vurdere åpning av lukkede bekker.

5.5 Risiko og sårbarhet

Utfordringer

Nye utbyggingsområder skal vurderes med hensyn til risiko og sårbarhet (ROS-analyse). Plan- og bygningsloven stiller krav til byggegrunn. "Grunn kan bare deles eller bebygges dersom det er tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold. Kommunen kan for grunn eller område som nevnt i første ledd, om nødvendig nedlegge forbud mot bebyggelse eller stille særlige krav til byggegrunn, bebyggelse og uteareal."

Risikofaktorene kan inndeles i tre hovedgrupper:

- Naturgitte trusler (ras, radoneksponering og flodbølger).
- Trusler knyttet til endret klima (høyere havnivå, flom,

stormflom, og ekstrem vind/nedbør).

- Menneskeskapte trusler (ulykker i veitrafikken, skips- og flyhavari, forurensning til luft, vann og grunn).

Risiko- og sårbarhetsanalyse i gjeldende kommuneplan gir en oversikt over aktuelle hendelser, risiko, sannsynlighet, konsekvens og tiltak.

I Regjeringens varslede lovforslag om kommunal beredskapsplikt foreslås blant annet en plikt til sektorovergripende risiko- og sårbarhetsanalyser for lokalsamfunnet. Regjeringen foreslår også å revidere byggesaksdelen i dagens bygningslov når det gjelder kontroll som kan gi kommunen bedre virkemidler i forhold til å angi sikkerhetsnivå som skal legges til grunn ved bygging i fareområder.

Ras

Berggrunnen i Kristiansand er slik at områder kan utsettes for ras. Kommunen stiller krav om utarbeidelse av ROS-analyse og rassikring ved utarbeidelse og gjennomføring av private reguleringsplaner, utbyggingsavtaler og regulering ved byggesaksbehandling. Kommunen har egen fagperson med ansvar for forebygging av rasfare i frilufts- og friområder. Det er en utfordring at rassikring har begrenset levetid. Rutiner for kontroll og fornying av rassikring er mangelfull.

En utfordring er at sikringstiltak har begrenset levetid, og å etablere gode rutiner for å håndtere dette.

Radon

Radon er en radioaktiv gass som frigjøres fra berggrunn og jordsmonn. Stråling fra radon er kreftframkallende. Kartlegging av radon i Kristiansand viser for høye verdier i noen boliger. Teknisk forskrift har krav om tiltak som hindrer at radon siver inn i bygningene. Dette gjelder for nybygg og hove-dombygging. Det ligger et stort forebyggingspotensial og en mulig helsegevinst gjennom radonsanering av boliger med høy radonverdi. Ny radonkartlegging vil ha en høy kostnad. I første omgang prioriteres systematisering av eksisterende målingsresultater ved utarbeidelse av temakart som viser radonutsatte områder og områder som ikke er kartlagt.

Ekstrem vind/nedbør

Kraftig vind som storm og orkaner kan lamme et samfunn hardt gjennom ødelagte bygninger, fare for mennesker som oppholder seg innendørs, eller at det lammer viktig infrastruktur.

Flom

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har utarbeidet flomsonekart for en cirka 2 km lang strekning langs Otra

ved Mosby. Flomsonekartet viser områder som vil bli oversvømt ved 10-, 100- og 200-årsflom. Deler av flomsone omfatter arealer avsatt som utbyggingsområder i gjeldende kommuneplan og er regulert til bolig. Kommunen har søkt Miljøverndepartementet om tilskudd til videreføring av prosjektet med henblikk på å kartlegge bekker i forhold til rekreasjon, biologisk mangfold, flomsikring og gjenåpning av lukkede strekninger i prioriterte vassdrag.

Eksisterende overvannsanlegg og bekkelukkinger er som regel dimensjonert for dagens bebyggelse med noe økt utnyttelse. Mer bebyggelse, samt større takflater og asfalterte flater, øker avrenningen og medfører flomtopper. Klimaforandringer gir større sannsynlighet for flom enn tidligere. Bekker med spesielle problemer er Prestebekken, Mølevannskanalen, Fiskåbekken, nedre del av Auglandsbekken og bekken langs Holskogveien til Kjosbukta.

Springflo og økt havnivå

I Kristiansand er det normalt liten tidevannsforskjell, men det skjer årvis at bygninger nær sjøen blir utsatt for springflo. Endringer i klima kan medføre høyere permanent havnivå. I gjeldende kommuneplan er det ikke fastsatt minimum byggehøyde over havet, dette vurderes innført i ny plan.

Støy

Gjeldende kommuneplan har inntegnet flystøysone på arealkartet samt temakart for skytebanestøy, veitrafikkstøy og støysoner rundt Xtrata nikkerverk, tidligere Falconbridge.

I den grad det er nødvendig ajourføres temakartene som følge av skjerpede grenseverdier og endrede støyforhold.

Forurensing

Tiltakshaver har, i henhold til forurensningsforskriften, plikt til å vurdere om det kan være forurensning i grunnen der et terrenginngrep skal gjøres. Kommunen har utarbeidet kart som viser hvor det kan være mistanke om forurensning i grunnen. I disse områdene må tiltakshavere undersøke om det er forurensning i grunn, og treffe tiltak hvis det er tilfellet. Temakartet legges inn i kommuneplanen. De senere årene er det gjennomført tiltak med hensyn til opprydding i forurenset sjøbunn. Det er behov for videre opprydding spesielt i Vestre havn, avhengig av hvilke kvalitetsmål som settes for vannforekomstene.

Trafikksikkerhet

Forebyggende tiltak mot trafikkulykker prioriteres i trafikksikkerhetsplanen. I tillegg inngår trafikksikkerhet svurdering og trafikksikkerhetstiltak i reguleringsplaner, rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler. Trafikksikkerhet rundt skoler er en særlig utfordring.

Arbeidsoppgaver – nye utredninger og kartlegginger

- Det gjennomføres en helhetlig Risiko- og sårbarhetsanalyse på overordnet nivå for Kristiansands virksomhet innenfor samfunnssikkerhet og beredskap, jmfør kapittel 5.3 En kommune i utvikling.
- Radon – systematisering av radonmålinger, utarbeidelse av temakart.
- Det utarbeides temakart over områder utsatt for rasfare i Kristiansand.

- Det utarbeides temakart over områder utsatt for flom i Kristiansand.
- Det vurderes bestemmelser om minimum byggehøyder over havet for å sikre mot framtidige flomskader.
- Støysonekart ajourføres.
- Kart som viser sone med forurenset grunn tas inn i planen.
- Kart med kvalitetsmål for vannforekomstene utarbeides.

5.6 Kommuneplanens arealdel som entydig styringsdokument

Retningslinjer for arealbruk

Satsingsområdenes retningslinjer for oppfølging i arealdelen og nedfelte retningslinjer for arealbruk fungerer bra, men det er behov for spissing, tydeliggjøring og forenkling. Eventuelle konflikter mellom de ulike retningslinjene må klargjøres.

Plankart og bestemmelser

Eksisterende kommuneplankart er utarbeidet i målestokk 1:25 000. Nøyaktigheten er tilpasset dette. Arealkartet er grovmasket og avgrensingen mellom formålene er unøyaktige. Manglende nøyaktighet gir uklarhet i saksbehandlingen. I tillegg kommer at det ikke er tatt stilling til formål på sjøarealene. Digitale kartverktøy gir mulighet for økt nøyaktighet. I nytt plankart vil unøyaktigheter minimaliseres.

Enkelte steder overstyrer kommunedelplanene av kommuneplanen. Dette gir uoversiktlige reguleringsforhold, og lav lesbarhet for allmennheten. Det kan for mange være vanskelig å få oversikt over hvilken plan som gjelder for konkrete områder.

Gjeldende kommuneplan har markagrense og LNF-områder med ulike retningslinjer. LNF-områdene er inndelt i følgende kategorier:

- LNF-områder uten restriksjoner,
- LNF-områder med spesielle naturvern og friluftsinnteresser,
- LNF-områder med spesielle naturvern og friluftsinnteresser av særlig høy verdi,
- LNF-områder med spesielle jordbruksinteresser.

I forslag til ny plan- og bygningslov er det innført hensynsoner for blant annet friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø. Det tas sikte på å gjennomføre inndeling av LNF-områder som kan tilpasses reglene om hensynsoner i ny lov.

Gjeldende kommuneplan har ikke bestemmelser som styrer rekkefølgen på gjennomføring av ulike utbyggingsområder.

Ny plan- og bygningslov gir nye arealformål og nye muligheter til å fastsette utfyllende bestemmelser blant annet om energiforsyning. Lovens bestemmelser om vedtekter fjernes. Plan- og bygningsloven har fått ny bestemmelse om utbyggingsavtaler.

I henhold til plan- og bygningsloven går ny plan foran eldre planer der det er motstrid mellom ny og eldre plan.

Tradisjonen i Kristiansand har vært å ha bestemmelser om at eldre reguleringsplaner gjelder foran kommuneplanen. Det medfører at ny politikk ikke vil gjelde for områder som er regulert. Mange planer er gamle og trenger presisering. Planarbeidet vil avklare i hvilken grad kommuneplanens arealdel skal avløse eldre kommunedelplaner og reguleringsplaner.

Arbeidsoppgaver – avgrensning av tema og problemstillinger i planarbeidet

- Gjennomgang av satsingsområdenes retningslinjer for oppfølging i arealdelen og retningslinjer for arealbruk
- Gjennomarbeide plankart og bestemmelser med henblikk på større nøyaktighet.
- Omarbeide inndeling av LNF-områder til hensynsoner.
- Utvide bestemmelser til også å omfatte parkering, utomhusområder og utbyggingsavtaler.
- Utarbeide bestemmelser knyttet til stamlinje for kollektivtransport, samt bestemmelser med krav til energiforsyning av utbyggingsområder.
- Avklare i hvilken grad kommuneplanens arealdel skal avløse eldre kommunedelplaner og reguleringsplaner.
- Vurdere differenseiring av byggområdene.
- Fremstillingen av plankartet tilpasses SOSI-standard.

6 Konsekvensvurderinger av utbyggingsforslag

Konsekvenser for natur, miljø og samfunn	Utbyggingsformål						
	Overordna utbyggings mønster	Vei Nye veilinjer Bro UIA	Nye utbyggings-områder	Differensiering av eksisterende utbyggings-områder	Utnyttelse og utbyggings-rekkefølge	Lokalmiljø med bevaringsverdi. Revurdering	Småbåthavner
Mål i samfunnsdelen •Landsdels-senter og regional utvikling •Vekst og verdiskapning •Levekår og livskvalitet •Bærekraftig utvikling	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering
Kommunal økonomi Offentlige tjenestetilbud og infrastruktur	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering
Universell utforming	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering
Barn og unges interesser	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering
Arealforbruk	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	
Trafikkgenerering	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	Planfaglig vurdering	
Naturvernomr.	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Ikke relevant	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurderes
Friluftsliv	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes
Biologisk mangfold	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurdere	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes
Landbruk, kulturlandskap	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurdere	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes
Kulturminner på land og i sjø	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes, tilleggssutredes på neste plannivå	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurdere	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes Sjøområdene vurderes på reguleringsnivå
Risiko- og sårbarhet	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes	Planfaglig vurdering	Konsekvens-vurdere	Konsekvens-vurderes	Konsekvens-vurderes

7 Planprosessen

7.1 Organisering

Kommuneplanen vedtas endelig av bystyret. Formannskapet er politisk styringsgruppe for planarbeidet. Hovedutvalgene har status som politiske referansegrupper. Byutviklingsstyret har en særlig rolle som politisk referansegruppe for kommuneplanens arealdel.

Det administrative arbeidet med kommuneplanen er prosjektorganisert. Rollene i prosjektorganisasjonen er:

- **Styringsgruppa** består av rådmannsutvalget. Styringsgruppa skal sikre framdrift og har ansvaret for sentrale, overordnede beslutninger.
- **Prosjektgruppa** har faglig ansvar for delutredninger og utarbeiding av planforslag for styringsgruppa. Prosjektgruppa er tverrsektorielt sammensatt og består av fagpersoner fra rådmannens stab, kultursektoren, helse- og sosialsektoren og teknisk sektor. Prosjektleder er planrådgiver i rådmannens stab.
- **Ressursgruppene** skal sikre nødvendig faglig kompetanse og medvirkning fra organisasjonen i forhold til kommuneplanen, Kommunedelplan for Kvadraturen og Vestre havn og de regionale planprosessen. Gruppene består av sentrale fagpersoner i sektorene og/eller eksterne aktører/konsulenter. Gruppene leverer innspill på bestilling og mandat fra prosjektgruppa.

For å sikre god forankring mellom arbeidet med Regionplan Agder 2010, Arealplanarbeidet for Kristiansandsregionen og revisjon av Kvadraturplanen legges revisjonsarbeidet opp slik at kommuneplanprosessen blir hovedarena for premissleveranser til disse planprosessene.

7.2 Hovedfaser i planprosessen

	Faser	Perioder
1.	Innledende planarbeid - vedtak av planprogram	Januar 2008 - november 2008
2.	Utarbeidelse av høringsforslag - arbeid i ressursgrupper og referansegrupper. Medvirkning.	September 2008 - september 2009
3.	Høringsfase - Offentlig høring og høringsmøter	November 2009 - januar 2010
4.	Bearbeiding og endelig vedtak av planen	Januar 2010 - april 2010

7.3 Informasjon, medvirkning og politisk involvering

Vedtatt kommunikasjonsstrategi for Kristiansand har følgende mål:

- Flere innbyggere skal delta i samfunnsdebatter og i samfunnsbyggende prosesser.
- Det skal gjennomføres planprosesser som bidrar til å fremme engasjement, ideer og synspunkt blant innbyggerne.
- Det skal utarbeides en egen kommunikasjons- og

medvirkningsstrategi for revisjonsarbeidet.

Formålet er

- Bedre beslutningsgrunnlag.
- Forankre planprosessen i befolkningen.
- Skape forståelse mellom innbyggere og beslutningstakere om felles utfordringer.
- Bidra til å styrke lokaldemokratiet, blant annet ved å sikre at "tause grupper" blir hørt, samt stimulere til økt deltagelse og engasjement blant innbyggerne.
- Sikre god forankring av planarbeidet i egen organisasjon.
- Strategien vil omhandle bruk av Internett, andre medier og informasjonsopplegg, og angi en plan for informasjon og møteplasser tilpasset de ulike målgrupper, oppgaver og planfaser.

Følgende prinsipper legges til grunn:

- Fokus legges på kommuneplanens arealdel.
- Medvirkningen tilpasses plannivået – hva er rimelig at en kan være med på å påvirke.
- Medvirkning i rett tid – ulike opplegg for aktiv medvirkning i tidlig planfase, og bruk av høringsmøter når alternative løsninger diskuteres og justeres.
- Medvirkningsprosessen samkjøres med parallelle planprosesser der dette er fornuftig.
- Etablerte råd og utvalg benyttes som referansegrupper i ulike faser i planarbeidet.

Målgrupper

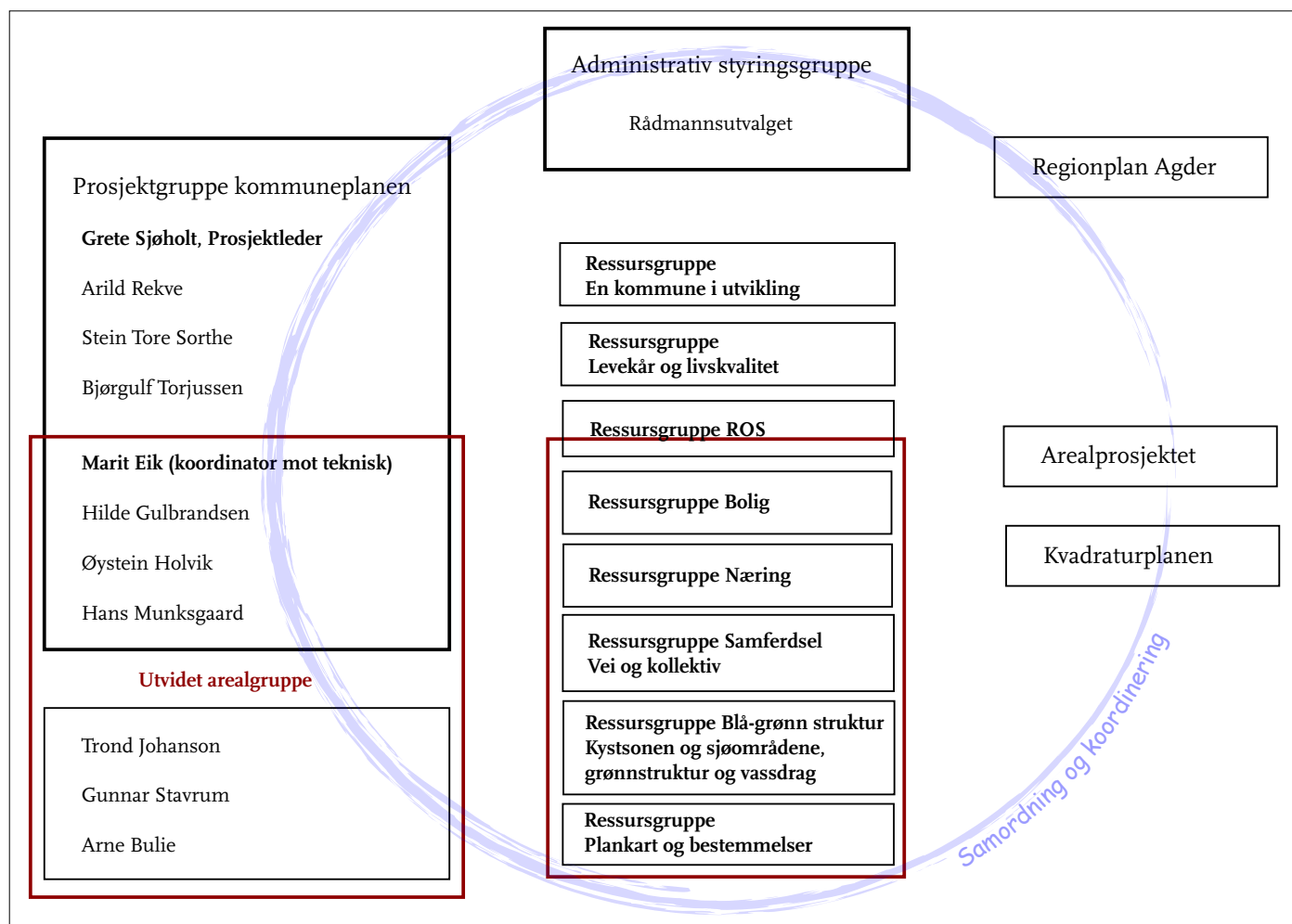
- Innbyggerne, næringsliv og andre organisasjoner.
- Barn, unge, eldre og flerkulturelle innbyggere skal ha et særlig fokus.
- Kommunens ansatte.
- Politisk involvering

Det legges til rette for god og tidlig involvering av kommunens politikere. Dette gjelder særlig formannskapet som politisk styringsutvalg, men også ved å aktivisere de andre politiske utvalgene i interne prosesser og i møter med organisasjoner og innbyggerne. Offentlig myndigheter og organer skal informeres og involveres i planarbeidet ved milepæler.

Referansegrupper

- Ungdomsutvalget
- Rådet for funksjonshemmede
- Idrettsrådet
- Innvandrerrådet
- Eldrerådet
- Klimaforum (består av organisasjoner, næringsliv og offentlige etater som arbeider med bærekraft)
- Arbeidsutvalg for beredskap
- Barn og unge

I tillegg til at ungdomsutvalget blir referansegruppe for planarbeidet, vil det bli laget et eget opplegg for involvering av barn og unge gjennom skolen knyttet til en eller flere problemstillinger i kommuneplanens arealdel.

8 Vedlegg

8.1 Eksisterende registreringer og utredninger som inngår i plangrunnlaget

I tillegg til ny informasjon som inngår i nye vedtatte planer inngår følgende i plangrunnlaget:

Overordnet utbyggingsmønster

- Regionale utbyggingsstrategier, Arealplan for Kristiansandsregionen (under arbeid).

Samferdsel

- Status for kollektivtransporten i Vest-Agder, arbeidsdokument, 2007. Inneholder relevant statistikk og nøkkeltall for kollektivtransport i Vest-Agder og status og utviklingstrekk for relevante grunnlagstema som reisemønster og pendling.
- Årsrapport 2007, Areal- og transportprosjektet.
- Trafikktellinger.
- Trafikksikkerhetsplanen.
- Reisevaneundersøkelsen 2005, Hovedresultater for Agderbyen, Sintef 2007.
- Kontinuerlig registrering av politirapporterte trafikkulykker.

Næring

- Kartlegging av næringsarealer i Kristiansand, BUE 2006.
- Fagrapport – næringsarealer ATP-prosjektet, utarbeidet av Rambøll, 2007. Dette er en registrering av næringsarealer, reserven, forbruk av arealer og vurdering av fremtidig behov.
- Handelsanalyser:
 - Tilleggsutredning vedrørende konsekvensene av forsert handelsutvikling i Sørlandsparken, Ncm Donaldson, 2007.
 - Handelsanalyse for Randesund/Tveit bydel, Sentrumsutvikling, 2000.
 - Vurdering av handelssenter på NSB-området, 1998.
 - Vurdering av handelssenter på NSB-området del 2, 1998.
 - Handelsanalyse for Vågsbygd bydel, 2000.

Bolig

- Erfaringer fra arbeid med "Gode boligområder" i Arealplan for Kristiansandsregionen.
- SSB-statistikk over boligtyper og boligtetthet i delområdene.
- GAB-statistikk over boligtyper fordelt på boligområder, Teknisk direktør
- Boligstatistikk, Elkon og Meglerforeningen
- Boligsosial handlingsplan, 2007.
- Utbyggingspolitikk for nye boligområder i Kristiansand, 2007.

Grønnstruktur og sjøarealer

- Kartlegging i regi av ATP-prosjektet.
- Slutføre kartlegging av biologisk mangfold i sjø, utført av Havforskningsinstituttet.
- Grøntarealer registreres ved at det utarbeides et kart hvor alle skogs- og turområder vises.
- Jordbruksarealer kartlegges. Arealene kategoriseres i A, B og C arealer ut fra biologisk produksjonsevne, størrelse og form.
- Friluftslivkart som viser arealer i kommunal eie, eller sikret gjennom avtale. Oppdateres fortløpende.
- Områder av verdi for biologisk mangfold, oppdateres fortløpende. Landarealene er systematisk kartlagt. Det har vært fokus i utbyggingsområder, strandsone, tørrbakker og bekkedaler og gytetforhold og potensialet for sjørørret i Kristiansand.
- Kulturminnevernplanen del 1, 1991.
- Kulturminnevernplanen del 2, (under arbeid).
- Kulturlandskap i Kristiansand, 1990.

8.2 Kommuneplan for Kristiansand 2005–2016

Visjonen

”Vi tror på muligheter” for Kristiansand som:

- et dynamisk landsdelsenter på Sørlandet – en åpen og moderne by med internasjonalt mangfold.
- folkehelsebyen som inkluderer alle og gir rom for utfoldelse.
- en storby i Norge med høyest vekst i verdiskaping målt per innbygger.

Visjonen er forankret i langsiktige mål om en bærekraftig utvikling. I det ligger at byen skal overlates til neste generasjon i en bedre økologisk, økonomisk og sosial tilstand enn vi overtok den i.

Samfunnsdelen inneholder fire tverrsektorielle satsingsområder:

- Landsdelsenter og regional utvikling
- Vekst og verdiskaping
- Levekår og livskvalitet
- Bærekraftig utvikling

Satsingsområdene inneholder prioriterte retningsmål, ”slik vil vi ha det”, og strategier, ”slik gjør vi det”, og føringer for arealforvaltningen. Satsingsområdene har også strategisk betydning for hverandre.

I tillegg inneholder kommuneplanen et eget tema, ”En kommune i utvikling”, som omhandler mål og strategier for hvordan kommunen må disponere sine ressurser effektivt, utvikle sin organisasjon og samhandle med omverdenen for å nå målene for ønsket samfunnsutvikling.

Arealdelen inneholder juridisk bindende plankart med utfyllende bestemmelser, overordnede retningslinjer for kommuneplanens utbyggingsmønster og tematiske retningslinjer for arealbruken med ulik struktur og detaljeringsgrad.

Plankartet er grovmasket på arealbruksformål og skiller i hovedsak mellom generelle utbyggingsområder, senterområder og LNF-områder med tre ulike retningslinjer for arealinteresser. Kartet inneholder seks hvite arealer som ikke er omfattet av planen, og hvor bystyret har forutsatt at arealbruken avklares i reguleringsplan. Dette er Møvik/Kroodden, nedre Jegersberg, arealer ved fylkesmuseet, Kongsgård, arealer ved Kjevik og et mindre areal i Vågsbygd. Nedre Jegersberg og arealene ved Kjevik er tatt opp til regulering.

Vedtatte kommunedel- og arealplaner

- Flekkerøyplanen, vedtatt 1995. Deler av Flekkerøyplanen, områder avsatt til byggeområder for sjørette virksomhet (skibbuer, brygger) med videre, er tatt opp til revisjon med forventet sluttbehandling våren 2008.
- Kystsoneplanen, vedtatt 1995. Revideres i kommuneplanen.
- Kommunedelplan Odderøya, vedtatt 2000 og godkjent av Miljøverndepartementet 2001.
- Kommunedelplan for sentrale deler av Vågsbygd, vedtatt 2001. Deler av planen som omhandler Lumberområdet er tatt opp til revisjon. Vedtatt trasé for RV456 avviker

fra det som framgår av plankartet.

- Kommunedelplan for Lund, vedtatt 2005.
- kommunedelplan for Vestre havn, vedtatt 1995.
- Kommunedelplaner for E18 (1998), E39 (2005) og Rv 456 Vågsbygdveien (2007)
- Kvadraturplanen, vedtatt 1999. Planen er planlagt revidert 2009–2010.

8.3 Kommunale vedtak og Knutepunkt Sørlandet

Følgende overordna dokumenter legges til grunn:

- Kommuneplan for Kristiansand 2005–2016, vedtatt 2005.
- Bystyrevedtak 13.2.08 ”Rammer og omfang av revisjonsarbeidet”

Kommunen har i løpet av planperioden etter september 2005 gjort flere vedtak som gir føringer for revisjonsarbeidet.

- Handlingsprogram 2008–2011, med vedlegg: Barnehagebehovsplan, Utbyggingsprogram.
- Seniorplan, vedtatt 2007.
- Arbeidspolitisk plattform, vedtatt 2005.
- Revidert boligpolitikk, vedtatt 2007.
- Melding om internasjonalt arbeid, vedtatt 2008.
- Kulturpolitisk handlingsplan, vedtatt 2007.
- Melding om lokale kulturbygg, vedtatt 2007.
- Strategi for folkehelse, vedtatt 2006.
- Kommunedelplan for idrett og friluftsliv 2007–2010, vedtatt 2006.
- Strategi for bærekraftig utvikling i Kristiansand 2008–2011, vedtatt 2007.
- Klima- og energiplan av okt 06.
- Bystyrevedtak om strandsonen 2005 – punkt om revisjon av kystsoneplanen.
- Kommunedelplan for Flekkerøya, vedtas 2008.

Knutepunkt Sørlandet

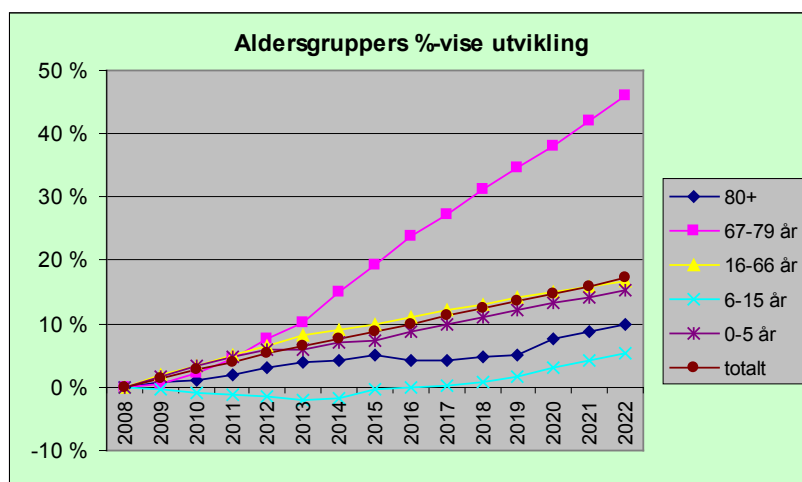
- Viljeserklæringen (1997) om samarbeidsområder for Knutepunkt Sørlandet.
- Ny politisk styringsmodell for Knutepunkt Sørlandet (2007) viderefører ambisjonene gjennom en mer representativ styringsmodell med målsettinger om utvikling av kommunesamarbeidet både innen støttetjenester, tjenestetilbud og kommunen som samfunnsutvikler.
- Strategisk næringsplan for Knutepunkt Sørlandet, vedtatt i 2007, klargjør samarbeidsområder innen rekruttering/kompetanse, nyskaping og vekst, attraktivitet, internasjonalt arbeid og kommunen som eier, tjenesteprodusent og samfunnsaktør.
- Klima- og energiplan.
- Areal- og transportprosjektet (ATP).

8.4 Befolkningsutvikling 2007–2021

Nettoinnflyttingen til Kristiansand nådde et toppår i 2007 med 735 flere innflyttere enn utflyttere. Sammen med flere fødsler enn dødsfall (fødselsoverskudd) medførte dette en befolkningsøkning på 1079 innbyggere, eller 1,4%. Nettoinnflyttingen til Kristiansand lå i en årrekke omkring 350 personer pr. år. Fra 2001 har nettoinnflyttingen, med unntak av 2002, vært en del høyere, omkring 500 personer hvert år. Parallelt med denne økningen av nettoinnflyttingen har innvandringen fra utlandet utgjort en stadig større del av økningen, mens innflytting fra landet for øvrig har gått ned. Import av arbeidskraft bidrar betydelig til den store veksten. Veksten har fortsatt også i 2008, men ser mot slutten av året ut til å avta ifm. konjunkturomslaget. Prognosene har vært noe for lave for 2007 og 2008, men kan vise seg å være for høye kommende år i lys av finanskrisen, ledighet m.m. For særlig kostnadskreven grupper (skolebarn, eldre) har prognosene truffet rimelig godt. Vi har valgt (før konjunkturomslaget) å legge til grunn netto innflytting 700 ennå tre år, deretter redusert til 500 pr. år ut prognoseperioden.

For de yngste gruppene viser prognosen en noe høyere utvikling enn ved tidligere prognoser. Men studentene utgjør en usikkerhet ved at disse stadig oftere melder flytting, og dermed bidrar til fødsels- og småbarnstallene og mødregrunnlaget for fødsler, samtidig som det er usikkert om nettoinnflyttingens aldersprofil i tilstrekkelig grad får med seg at mange av disse flytter ut ved endt studium.

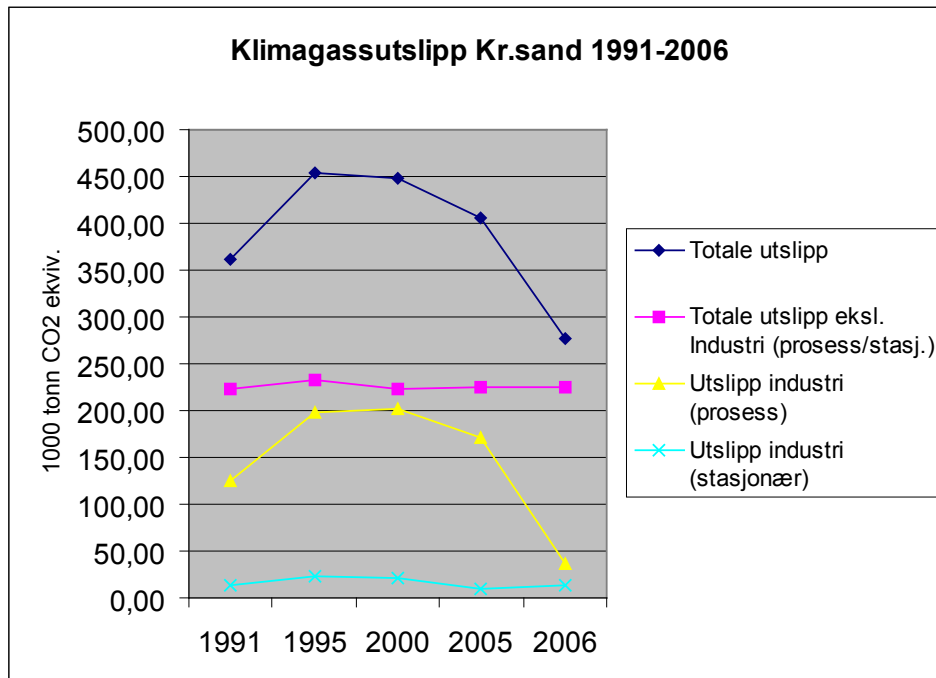
Gruppen yngre eldre 67-79 år vil øke jevnt i hele perioden. Likeledes gruppen over 80 år. Men her er det en del forskjell mellom 80-89 år og 90+. Den siste gruppen vil øke markant, noe som har betydning for omsorgstjenesten. Det er store barnekull etter første verdenskrig som utgjør "den lille eldrebølgen" gjennom økningen i antall 90-åringer, mens gruppen 80-89 år ser ut til å stabilisere seg. Samtidig øker gruppen 67-79 år – som er betydelig større i antall – og bidrar til at omsorgsbehovet i befolkningen stadig øker. "Den store eldrebølgen" får kommunen når 67-79-gruppen kommer i omsorgstrengende alder, fra rundt 2024. I mellomtiden får vi hjelp av mindre årskull på 1930-tallet, samt eldreflytting til utlandet som for øvrig gjør eldre-prognosene noe usikre.

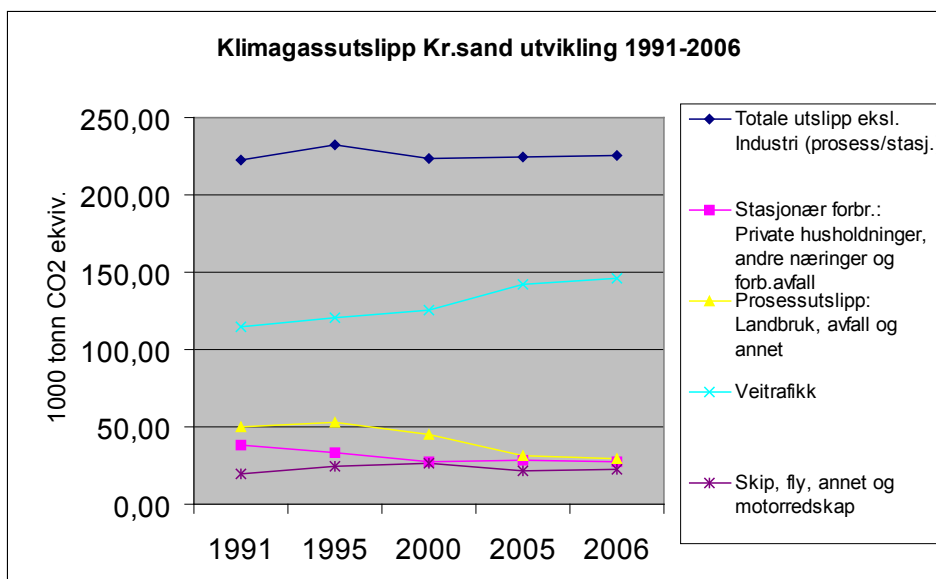
Aldersgruppenes prosentvise utvikling.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
80+	3308	3334	3344	3369	3409	3441	3449	3473	3446	3444	3467	3476	3560	3601	3640
67-79 år	6377	6402	6525	6657	6868	7029	7329	7611	7905	8117	8366	8586	8799	9057	9303
16-66 år	52560	53531	54399	55255	56028	56860	57366	57788	58327	58904	59437	59981	60412	60881	61381
6-15 år	10749	10711	10655	10621	10589	10543	10551	10703	10729	10781	10831	10929	11082	11203	11315
0-5 år	5925	6031	6130	6204	6275	6273	6341	6359	6436	6513	6584	6649	6710	6770	6827
Sum	78919	80009	81053	82105	83169	84147	85037	85934	86842	87760	88686	89621	90564	91511	92466
Årlig økning		1090	1044	1052	1064	978	890	897	909	917	926	935	942	948	954

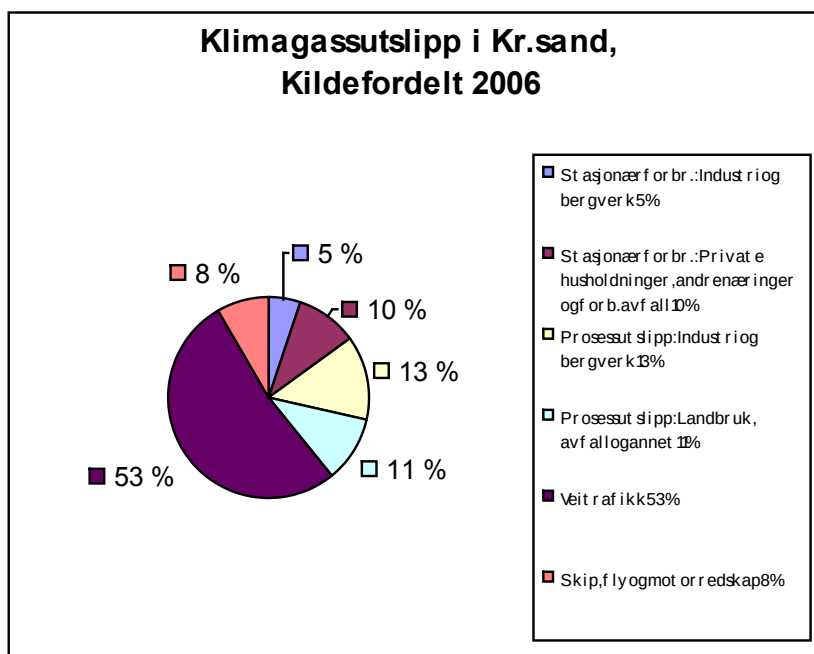
8.5 Klimagassutslipp Kristiansand 1991 -2006

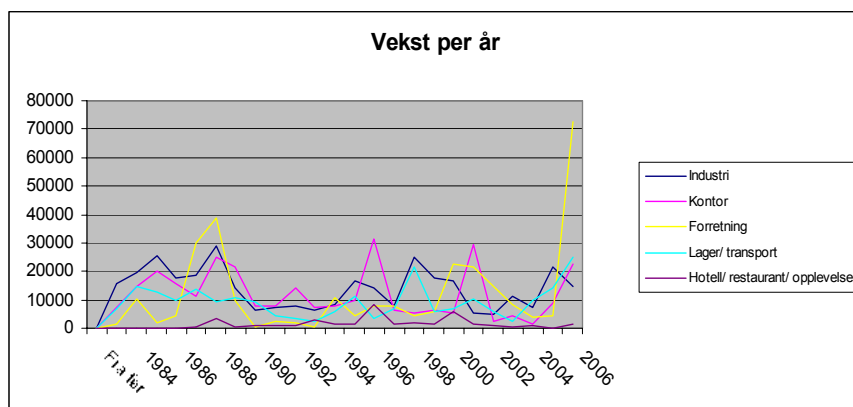
Kristiansand	1991	1995	2000	2005	2006	Endring 1991-2006
Totale utslipp	361,20	453,78	447,12	405,02	276,67	-23,4 %
Totale utslipp ekskl. Industri (prosess/stasj.)	222,20	232,18	223,83	224,42	225,77	1,6 %
Utslipp industri (prosess)	125,00	198,60	201,29	171,50	37,20	-70,2 %
Utslipp industri (stasjonær)	14,00	23,00	22,00	9,10	13,70	-2,1 %

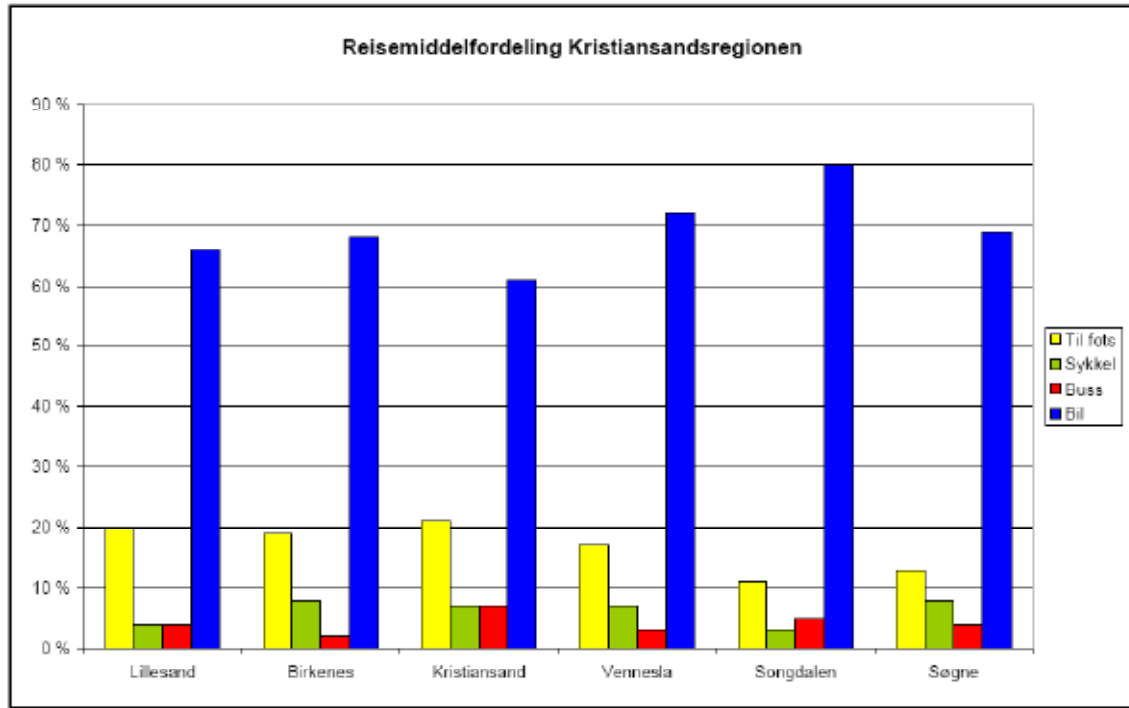
Kristiansand	1991	1995	2000	2005	2006	Endring 1991-2006
Totale utslipp ekskl. Industri (prosess/stasj.)	222,20	232,18	223,83	224,42	225,77	1,6 %
Stasjonær forbr.: Private husholdninger, andre næringer og forb.avfall	38,00	33,5	27	28,33	27,9	-21,2 %
Prosessutslipp: Landbruk, avfall og annet	49,70	53,1	45	31,72	29,57	-18,3 %
Veitrafikk	114,50	120,58	125,83	142,37	145,6	29,4 %
Skip, fly, annet og motorredskap	20,00	25	26	22	22,7	34,7 %

8.6 Forbruk av gulvareal per år fordelt på ulike næringer

8.7 Trafikkutvikling

Reisetype	1989	2000	2001	2006
Fly				
Utland fly over Kjevik	59	89	87	190
Innland fly over Kjevik	452	745	699	589
Ferge (Utland til/fra Kr.sand havn)				
Color Line	873	1 106	1 095	946
DFDS		158	182	-
Masterferries				230
Tog (Reisende til/fra Kr.sand stasjon)	280	360	360	370
Regiontoget vestre strekning				
Ekspressbuss (til/ fra Kr.sand /Vest-Agder)				
Sør-vest Ekspressen (Kr.s – Stavanger)	-	78	79	64
Sørlandsekspressen linje 190 og 210*)	-	(18)	(24)	350
Setesdalsekspressen (Kr.s – Bergen)	-	19	21	16
Konkurrenten.no (Kr.sand – Oslo)	-	-	-	115
Bussforbindelse Aust-Agder				
Timebussen til/fra Kristiansand	-	124	129	602
Høvågruta til/fra Kristiansand	-	36	42	40
Buss lokalt i Vest-Agder fylke				
Ordinære ruter	9 426	10 915	10 781	11 657
Kommersielle tilbud (fly-/ nattbuss)	-	137	105	115

8.8 Vedtak i bystyret 3.12.2008.

1. Bystyret vedtar forslag til planprogram, datert 30.05.08. Samtlige innspill vurderes i det videre arbeidet. Revidert planprogram dateres bystyrets vedtaksdato.
2. Bro over ytre del av Ålefjærfjorden vurderes videre. (Enst.)
3. Det skal ikke være en avgjørende forutsetning at utbyggingen skal foregå langs metroaksen eller langs hovedveisystemet. (28/25)

Kristiansand kommune
Serviceboks 417
4604 Kristiansand
www.kristiansand.kommune.no